

Kultūras ministrija

Rīga

2018.gada 9.aprīlī

**Informatīvais ziņojums
par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu 2017. gadā**

Saīsinājumi:

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
JSLP	Jelgavas Sociālo lietu pārvalde
JSPA	Jaunatnes starptautiskā programmu aģentūra
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskā organizācija
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VM	Veselības ministrija

Informatīvais ziņojums par Latvijas romu integrācijas pasākumu īstenošanu 2017.gadā (turpmāk – ziņojums) ir sagatavots saskaņā ar Romu integrācijas politikas īstenošanas un koordinācijas konsultatīvās padomes nolikuma 4.2.punktu (apstiprināts KM 2012.gada 6.jūlijā, nr.6-4-18).

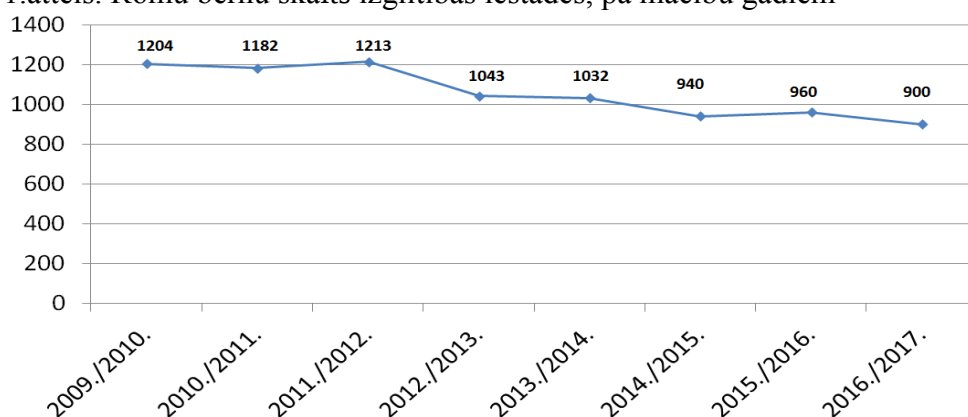
Ziņojums sagatavots balstoties uz KM rīcībā esošo informāciju, kā arī līdzatbildīgo valsts iestāžu (IZM, LM, VM, SIF), pašvaldību (Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Jūrmalas pilsētas, Talsu novada, Limbažu novada, Valmieras pilsētas un Ventspils pilsētas pašvaldības) un NVO sniegto informāciju.

I Vispārējā statistika.

Uz 2018.gada 1.janvāri Latvijā ir reģistrēti 7193 romu tautības cilvēki,¹ – no tiem 94,4% ir Latvijas pilsoņi. Pēc CSP datiem 2017.gadā Latvijā pastāvīgi dzīvoja 5191 romu tautības cilvēki, kas ir par 106 cilvēkiem mazāk nekā 2016.gadā (5297 cilvēki). Daudzi romu tautības iedzīvotāji ir devušies uz ārvalstīm ekonomisku iemeslu dēļ, un tāpat kā liela daļa pārējo aizbraucēju, neregistrē šo faktu PMLP. Saskaņā ar minētajiem statistikas datiem pēdējo piecu gadu laikā Latvijā ir novērojams romu iedzīvotāju skaita samazinājums.

Pēc IZM apkopotajiem monitoringa datiem 2016./2017. m.g. 144 vispārējās izglītības iestādēs (20% no kopējā izglītības iestāžu skaita) mācās 900 romu skolēni (0,4% no kopējā apzinātā romu skolēnu skaita). Romu skolēnu skaita samazināšanās tendence ir pamatojama ar skolēnu skaita samazināšanos Latvijā pēdējo gadu laikā.

1.attēls. Romu bērnu skaits izglītības iestādēs, pa mācību gadiem

Avots: IZM, 2018.

Pēc NVA sniegtās informācijas (1.tabula) 2017.gadā kā bezdarbnieki bija reģistrēti 615 romi, turklāt starp romu tautības reģistrētajiem bezdarbniekiem lielākais īpatsvars ir romiem ar pamatzglītības un zemākas izglītības līmeni (90,2%), 68,8 % romu bezdarbnieku ir vecumā no 25 līdz 54 gadiem, bet 24,2% reģistrēto romu ir ilgstoši bezdarbnieki vairāk par trīs gadiem.

1.tabula. Romu tautības reģistrēto bezdarbnieku skaits un to raksturojums 31.12.2017.

Sadalījums pēc grupām		Kopā	% no kopēja romu reģistrēto bezdarbnieku skaita
Bezdarba ilgums	līdz 12 mēnešiem	363	59,0%
	1-3 gadi	103	16,7%
	3 gadi un vairāk	149	24,2%
Izglītības grupa	pamatzglītība un zemāk par pamatzglītību	555	90,2%
	vispārējā vidējā izglītība un profesionālā izglītība	57	9,3%
	augstākā izglītība	1	0,2%
	nav norādīta	2	0,3%
Vecuma grupa	15-24	68	11,1%

¹ No tiem 7096 reģistrēti kā čigāni un 97 kā čigāni (romi). Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionāla sastāva un valstiskas piederības. PMLP, 2018. (Skatīts 22.02.2018.)

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/1aaaa/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD.pdf

	25-39	199	32,4%
	40-54	224	36,4%
	55 un vairāk	124	20,2%
Kopā		615	100.0%

Avots: NVA, 2018.

Salīdzinājumā ar 2016.gada datiem, kad bija reģistrēti 719 romu tautības bezdarbnieki, 2017.gadā šis skaits ir samazinājies.

II Romu integrācijas politikas pasākumu ietvara īstenošana un koordinācija.

Romu integrācijas politikas aktuālie uzdevumi un pasākumi ir atspoguļoti Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam (turpmāk – pamatnostādnes) īstenošanas plānā 2017.-2018. gadam,² proti, 1.3.1. uzdevumā „Iekļaut sabiedrībā sociālās atstumtības riskam pakļautās personas un veicināt sabiedrības informētību par iecietību un sociālo atstumtību”, 1.3.2. uzdevumā „Īstenot atbalsta pasākumus romu integrācijai, t.sk. izglītības un nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, kā arī veselības, sociālās aprūpes un mājokļu jomā”, kā arī 1.2.3. uzdevumā „Veicināt mazākumtautību pilsonisko līdzdalību” un 3.1.2.3. uzdevumā „Rīkot izglītojošus pasākumus par Latvijas mazākumtautību, t.sk. romu kultūru un vēsturi, jomas ekspertiem, skolotājiem, sociālajiem darbiniekiem un pašvaldību un NVO pārstāvjiem.”

Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes darbība.

2017.gadā (12.04.2017.; 24.11.2017.) ir notikušas divas Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes sēdes (turpmāk – Romu padome).³ Romu padomes sēdēs tika īpaši apspriesti šādi jautājumi:

- romu izglītības monitoringa rezultāti 2016.gadā (monitoringu nodrošināja IZM);
- EK atbalstītā projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” īstenotie pasākumi un sasniegtie rezultāti;
- biedrības „Romu Kultūras centrs” īstenotā projekta „Romu vēstures atceres projekts: nacisma upuru godināšanai” rezultāti.

Š.g. 24.novembrī notika Romu padomes locekļu tikšanās un viedokļu apmaiņa ar EP Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību konsultatīvās komitejas ekspertiem.

Romu padomes locekļi regulāri tika informēti par aktualitātēm romu integrācijas jomā kā nacionālajā, tā arī ES līmenī, piemēram, par starptautiskā līmeņa pasākumiem, labās prakses piemēriem, atklātajiem projektu konkursiem u.c. KM mājas lapā sadaļā par romiem⁴ sabiedrībai ir pieejami aktuālie nacionālā un starptautiskā līmeņa dokumenti, materiāli un informatīvie ziņojumi par romu integrācijas īstenojamiem pasākumiem, pētījumi u.c. materiāli. Šajā sadaļā ir pieejams arī specializēts materiāls pašvaldības iestāžu darbiniekiem par romu kultūrai raksturīgajām iezīmēm, romu mediatoru darbību un labo praksi, ES struktūrfondu programmu finansējuma apguvi.

Pateicoties projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” atbalstam romu tautības Romu padomes locekļiem un pieaicinātiem ekspertiem ir apmaksāti transporta izdevumi, lai veicinātu to dalību Romu padomes sēdēs.

² Apstiprināts ar MK 31.05.2017. rīkojumu Nr.268 (prot. Nr.28 38.§). <https://likumi.lv/ta/id/291179?&search=on>

³ Romu padome ir izveidota ar KM 2012.gada 24.augusta rīkojumu Nr.6 - 1-205, lai nodrošinātu romu integrācijas politikas pasākumu plānošanas un īstenošanas koordināciju starp vairākām iesaistītajām pusēm, t.sk. līdzatbildīgajām valsts pārvaldes institūcijām, romu NVO un NVO, kas darbojas romu integrācijas jomā.

⁴ <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi> (Skatīts 23.02.2018.)

Sadarbības veicināšana ar pašvaldībām un citām iesaistītajām pusēm.

2017.gadā KM regulāri informēja Reģionālo (pašvaldību) ekspertu tīklu romu integrācijas jautājumos (turpmāk – Ekspertu tīkls)⁵ par aktualitātēm romu integrācijas jomā, t.sk. par pieejamajām atbalsta programmām un projektu konkursiem. 2017.gadā Ekspertu tīklā darbojās deleģētie pārstāvji no 18 Latvijas pašvaldībām (Daugavpils pilsētas, Jelgavas pilsētas, Jēkabpils pilsētas, Jūrmalas pilsētas, Rīgas pilsētas, Dobeles novada, Kandavas novada, Krāslavas novada, Limbažu novada, Madonas novada, Preiļu novada, Rēzeknes novada, Rūjienas novada, Tukuma novada, Talsu novada, Valmieras pilsētas, Ventspils pilsētas un Viļakas novada). Iepriekšējā gadā Ekspertu tīkls ir paplašināts ar pārstāvjiem no Rēzeknes novada (Maltas pilsētas), Viļakas novada un Krāslavas novada.

Lai veicinātu dialogu starp romu kopienu un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, attīstītu efektīvu romu integrācijas politikas koordinācijas procesu nacionālajā līmenī, KM ar EK atbalstu īstenoja projektu „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana”. Projekta uzsvars bija uz lokālā un reģionālā līmeņa aktivitātēm, piemēram, pieredzes apmaiņas pasākumiem, informatīvajiem semināriem pašvaldību speciālistiem un romu pārstāvjiem par ESF finansējuma pieejamību romu mērķa auditorijai, apmācībām pašvaldībās par Latvijas romu genocīdu, vēsturi un kultūru, kā arī atbalsta sniegšanu reģionālajiem romu NVO.

Īstenoto projekta pasākumu rezultātā ir:

- uzlabojusies sadarbība un dialogs starp valsts iestāžu un pašvaldību speciālistiem un romiem;
- atbalstīta iesaistīto pušu savstarpēja mācīšanās un paraugprakses apmaiņa;
- paaugstinājusies sabiedrības, un īpaši reģionālo speciālistu, izpratne par romu kultūru un vēsturi, t.sk. par romu genocīdu II Pasaules kara laikā;
- veicināta romu pārstāvju līdzdalība romu integrācijas politikas īstenošanā.

Kopumā projekta pasākumos iesaistījās vairāk nekā 400 dalībnieku, t.sk. 260 valsts un pašvaldības iestāžu pārstāvji, ne-romu NVO pārstāvji, kā arī 150 romu pārstāvji no 23 Latvijas pilsētām: Daugavpils, Jelgavas, Jūrmalas, Jēkabpils, Dobeles, Kandavas, Kuldīgas, Krāslavas, Madonas, Maltas, Ilūkstes, Sables, Alojas, Limbažiem, Rīgas, Rūjienas, Talsiem, Tukuma, Valmieras, Viļakas, Ventspils un Valdemārpils. Projekta pasākumos tika iesaistīti vairāki romu eksperti, NVO pārstāvji un aktīvisti: KM par projektu asistentu strādā romu tautības pārstāvis Kaspars Arhipovs, kā projekta ārējais eksperts darbu veica Dana Didžus. Projekta ietvaros notika cieša sadarbība ar biedrību „Romu kultūras centrs”.

2017.gadā projekta ietvaros ir īstenotas šādas aktivitātes:

- 1) Notika reģionālās sanāksmes un labās prakses vizītes Daugavpils un Jelgavas pilsētas pašvaldībās, kuru laikā reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvji apsprieda labo praksi romu integrācijas galvenajos virzienos, kā arī iepazīstas ar romu situāciju vietējā līmenī, tai skaitā apmeklējot romu ģimenes.⁶

26.-27.01.2017. vizītē Daugavpilī⁷ kopumā piedalījās 36 cilvēki, t.sk. pārstāvji no 12 pašvaldībām. Reģionālie eksperti iepazīnās ar romu integrācijas praksi vietējā līmenī,

⁵ Ņemot vērā ES Padomes 2013.gada 9.decembra ieteikuma „Par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs” 3.2.sadaļu un EK 2014.gada 2.aprīļa ziņojuma „Par Eiropas Savienības nacionālo romu integrācijas stratēģiju ietvara īstenošanu” dienesta darba dokumentā iekļauto rekomendāciju LR par strukturālajām prioritātēm, lai veicinātu regulāru informācijas un pieredzes apmaiņu starp pašvaldību speciālistiem romu integrācijas jautājumos un attīstītu sadarbību starp KM, pašvaldību iestādēm un romu kopienu efektīvākai romu integrācijas politikas īstenošanai, KM 2014.gada 22.oktobrī izveidoja Ekspertu tīklu.

⁶ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma/regionalo-ekspertu-sanaksmes> (Skatīts 01.03.2018.)

⁷ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma/regionalo-ekspertu-sanaksmes/ekspertu-sanaksme-daugavpili> (Skatīts 01.03.2018.)

apmeklējot pilsētas izglītības iestādes, kurā mācās ievērojams romu bērnu skaits, kā arī pilsētas Sociālo lietu pārvaldi. Eksperti tikās ar Daugavpils romu NVO pārstāvjiem, parunājot darbības jomas, īstenoto projektu rezultātus un nākotnes izaicinājumus, lai uzlabotu romu integrāciju pilsētā un tās apkārtnē. Pasākuma otrajā dienā ekspertu sanāksmē piedalījās vairāki pārstāvji no Daugavpils pilsētas domes, dažādām pašvaldības iestādēm un liels romu aktīvistu skaits. Dalībnieki apmainījās pieredzē romu izglītības veicināšanas un sociālo jautājumu jomā, izvērtēja gan vietējo Daugavpils pilsētas, gan citu pašvaldību romu situāciju, integrācijas praksi un atbalsta aktivitātes efektīvākai romu sociālajai iekļaušanai un līdzdalības veicināšanai.

2.attēls. Reģionālo ekspertu labās prakses vizīte un sanāksme Daugavpilī

Foto: KM

23.-24.02.2017. vizītē Jelgavā⁸ pārstāvji no 10 Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām iepazinās ar romu integrācijas praksi vietējā līmenī, apmeklējot Jelgavas 4.sākumskolu, kurā strādā romu tautības skolotāju palīgs, pilsētas Sociālo lietu pārvaldes Dienas centru „Atbalsts”, kā arī uzņēmumu „Viktorija B”, kas veicina romu nodarbinātību. Eksperti tikās ar vietējiem romu aktīvistiem un iedzīvotājiem, pārrunājot viņu dzīves apstākļus un situāciju, meklējot risinājumus ikdienas problēmām. Savukārt, ekspertu sanāksmē piedalījās pārstāvji no NVA, Jelgavas pilsētas domes, Izglītības pārvaldes, Sabiedrības integrācijas pārvaldes un citām pašvaldības iestādēm, kā arī vietējie romu aktīvistu. Dalībnieki apmainījās pieredzē romu izglītības un nodarbinātības veicināšanas jomā, izvērtēja vietējas romu integrācijas prakses un atbalsta aktivitātes.

Ekspertu vizītes sniedza iespēju ekspertiem no dažādām Latvijas pašvaldībām iepazīt Latvijā pastāvošo labo praksi romu integrācijas jomā, mācīties no tās un izvērtēt iespējas pielāgot to savā pilsētā vai novadā. Ir sagatavots un publicēts KM mājas lapā noslēguma ziņojums par reģionālo ekspertu sanāksmju un pieredzes apmaiņas vizīšu laikā izteiktajiem viedokļiem, problemātiku, secinājumiem un praktiskajiem risinājumiem, kas ir prezentēts Latvijas romu platformas sanāksmē.⁹

- 2) 2017.gadā ir organizētas praktiskās darbnīcas „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī” Ventspilī, Valmierā, Jelgavā un Daugavpilī, lai uzlabotu pašvaldību speciālistu zināšanas par romu integrācijas jautājumiem, kā arī romu

⁸ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/notikusi-romu-integrācijas-reģionālo-ekspertu-sanāksme-un-labās-prakses-vizīte-jelgava-183> (Skatīts 01.03.2018.)

⁹ Ziņojums ir pieejams KM mājas lapā

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Platforma/Nosleguma%20zinojums_eksperti_NRP1.pdf (Skatīts 01.03.2018.)

piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem, pabalstiem un atbalsta programmām, un konsultētu pašvaldību speciālistus un romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus par pieejamajām ESF atbalsta programmām. Darbnieku ietvaros tika apspriesti romu mērķauditorijas iesaistīšanās minēto programmu aktivitātēs, piemēram, pasākumos, lai samazinātu skolēnu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus (IKVD pārraudzībā); projekta „PROTI un DARI!” aktivitātēs, kas ir vērstas uz jauniešiem, kas nemācās un nestrādā (JSPA pārraudzībā); projekta „Atbalsts ilgstošajiem bezdarbniekiem” atbalsta pasākumos (NVA pārraudzībā), kā arī aktivitātē „Diskriminācijas novēršanas un sociālās iekļaušanas pakalpojumu īstenošana sociālās atstumtības un diskriminācijas riskiem pakļautajiem iedzīvotājiem” (SIF pārraudzībā).

17.02.2017. darbnīcas pasākumā Valmierā¹⁰ piedalījās 28 cilvēki, t.sk. pašvaldības iestāžu un struktūru speciālisti, sociālie darbinieki, pedagogi, izglītības iestāžu vadītāji un romu aktīvisti no Valmieras pilsētas, Limbažu, Alojās un Rūjienas novada. Darbnīcā varēja iepazīties ar pašu romu tautības pārstāvju viedokli par viņu sadarbību ar pašvaldībām, tās speciālistiem, piemēram, izglītības iestādēm un sociālo dienestu. Romi pozitīvi novērtēja līdzšinējo sadarbību un sniegto atbalstu, īpaši izceļot romu mediatora darba ieguldījumu, bet pašvaldību speciālisti atzina savu gatavību turpmāk arvien vairāk pievērst uzmanību romu sociālajai iekļaušanai, piemēram, izmantojot ESF atbalsta pasākumus.

14.03.2017. darbnīcā Jelgavā¹¹ piedalījās 31 cilvēks, t.sk. pašvaldības iestāžu speciālisti, kā arī romu aktīvisti no Jelgavas pilsētas, Jūrmalas pilsētas, Dobeles un Tukuma novada. Pasākuma laikā dalībnieki atzina, ka ļoti būtiski pakalpojumu sniedzējiem pašvaldībās ciešāk sadarbīties ar potenciāliem klientiem un piedāvāt tiem palīdzību, veicinot to iekļaušanos ESF atbalsta pasākumos. Lai to panāktu romu atbalsta personai kopā ar vietējas pašvaldības sociālo darbinieku ir nepieciešams apzināt un apsekt romu ģimenes, un tad, savstarpēji vienojoties, izstrādāt kādu konkrētu piedāvājumu šo ģimeņu locekļiem, kas palīdzētu ilgtermiņā atrisināt konstatēto problēmsituāciju.

19.04.2017. darbnīcā Daugavpilī¹² piedalījās 27 cilvēki, t.sk. pašvaldības iestāžu speciālisti un romi no Daugavpils pilsētas, Krāslavas novada, Rēzeknes, Viļakas, kā arī Ilūkstes novada. Darbnīcā apsprieda romu tautības pārstāvju sadarbību ar pašvaldību izglītības iestādēm, sociālo dienestu Daugavpilī un Ilūkstē, kultūras iestādēm Viļakā un NVA filiāli Daugavpilī.

16.05.2017. praktiskajā darbnīcā Ventspilī piedalījās 36 speciālisti un romu iedzīvotāji no Valmieras pilsētas, Talsu novada, Kuldīgas novada, Valdemārpils pilsētas, kā arī Sabiles pilsētas. Darbnīcās laikā romu tautības pārstāvji atzīmēja, ka būtu vajadzīgas praksē balstītas latviešu valodas apmācības romu bērniem pirmsskolas vecumā, jo tie sākumskolas laikā saskārās ar grūtībām saprast mācību vielu un pilnvērtīgi piedalīties izglītības procesā. Savukārt, pašvaldību eksperti uzsvēra, ka romu bērniem būtu svarīgi nodrošināt atbalsta personāla pieejamību skolās, piedāvājot psihologa, logopēda un sociālā pedagoga pakalpojumus, kā arī iesaistot romu tautības skolotāju palīgu vai moderatoru.

¹⁰ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/praktiskaja-darbnica-pasvaldibu-specialisti-papildina-zinasanas-par-romu-gimenu-socialas-situacijas-uzlabosanu-165> (Skatīts 01.03.2018.)

¹¹ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/praktiskaja-darbnica-stasta-par-iespejam-latvijas-romiem-piedalities-eiropas-sociala-fonda-aktivitates-267> (Skatīts 01.03.2018.)

¹² Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/daugavpili-notikusi-praktiska-darbnica-par-latvijas-romu-iespejam-433> (Skatīts 01.03.2018.)

Visās darbnīcās tika izcelta romu mediatora un skolotāja palīga īpaša loma sadarbības attīstībai starp romu ģimenēm un pašvaldības iestādēm, kā arī romu iesaistīšanai sociālās iekļaušanas atbalsta aktivitātēs. Pasākuma rezultātā tika izstrādāts noslēguma ziņojumu par praktiskajām darbnīcām.¹³

3.attēls. Praktiskā darbnīca Jelgavā

Foto: Deniss Kretalovs

- 3) Organizētas izglītojošas lekcijas pašvaldībās (Jelgavā, Tukumā un Ventspilī) par romu kultūru, vēsturi, t.sk. par romu genocīdu Otrā pasaules karā Latvijā, lai celtu pašvaldību pārstāvju, tostarp ekspertu, skolotāju, sociālo un kultūras darbinieku izpratni par minētajiem jautājumiem. Šīs aktivitātes ietvaros tika organizēta arī izstāde „Romu holokausts Latvijā (1941 – 1945)” katrā no minētajām pašvaldībām.¹⁴ Ārvalstu organizācijas „Starptautiskā Romu Apvienība” prezidents Normunds Rudevičs katrā pilsētā novadīja izglītojošu lekciju par Latvijas romu kultūru un romu mākslinieka Kārļa Rudeviča mākslu, par romu holokausta traģēdiju Eiropā un Latvijā Otrajā pasaules karā, kā arī šīs traģēdijas sekām, balstoties uz biedrības „Romu Kultūras centra” izpētes materiāliem.

03.03.2017. notika izstādes atklāšana un izglītojošā lekcijā par romu kultūru un vēsturi Tukuma bibliotēkā, kurā piedalījās 52 dalībnieki.¹⁵ Pasākumā Tukuma un Kandavas pašvaldību pārstāvji, izglītības iestāžu speciālisti un pedagogi, sociālie darbinieki, jaunieši, kā arī vietējie romu iedzīvotāji paplašināja savas zināšanas par Latvijas romu kultūru un vēsturi, īpaši par romu holokaustu Latvijā Otrā pasaules kara laikā. Kopā Īpaša diskusija bija saistīta ar romu iznīcināšanu pie Valguma ezera, kas notika 1942.gada maijā, kur gāja bojā ap 500 romu cilvēkiem, t.sk. sievietes un bērni.

06.04.2017. notika izstādes atklāšana un lekcijā Jelgavas Sabiedrības integrācijas pārvaldē, kurā piedalījās 59 dalībnieki,¹⁶ pašvaldību pārstāvji, izglītības iestāžu speciālisti un pedagogi, vēsturnieki, sociālie darbinieki, žurnālisti, kā arī romu iedzīvotāji no Jelgavas, Jūrmalas, Dobeles un Bauskas pilsētas. Aktīva diskusija norisinājās par romu iznīcināšanu Jelgavā pie Siermuižas un Ērmiķu priedēs, kas notika 1942.gada maijā, kur gāja bojā ap 280 romu cilvēki, no kuriem tikai 56 bija pilngadīgi, pārējie – pusaudži un bērni. Izstādes atklāšanā piedalījās Jelgavas pilsētas

¹³ Ziņojums ir pieejams KM mājas lapā

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Platforma/Nosleguma_zinojums3105.pdf (Skatīts 01.03.2018.)

¹⁴ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma/izstade-romu-holokausts-latvija> (Skatīts 01.03.2018.)

¹⁵ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/atklata-izstade-romu-holokausts-latvija-1941-1945-219> (Skatīts 01.03.2018.)

¹⁶ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/starptautiskas-romu-dienas-ieskana-jelgava-380> (Skatīts 01.03.2018.)

domes vadība, Jelgavas pilsētas domes administrācijas Sabiedrības integrācijas pārvaldes vadītāja I.Antuža, Romas katoļu baznīcas Jelgavas diecēzes bīskaps E.Pavlovskis, Bauskas muzeja Vēstures nodaļas vadītājs A.Urtāns un vēsturnieks A.Tomašūns.

08.05.2017. izglītojošais pasākums notika Ventspils Pārventas bibliotēkā, kurā piedalījās 40 dalībnieki¹⁷ no Ventspils, Talsiem un Sabiles. Īpaši tika pieminēti romu glābēji – Sabiles pilsētas mērs Mārtiņš Bērziņš (1873 – 1968), kurš 1941. gadā izglāba ap 300 romus no nacistu genocīda un Talsu apriņķa vecākais Kārlis Krūmiņš (1895–1955), pateicoties kuram 1942.gadā palika dzīvi 200 romi. Izstādes atklāšanā piedalījās Ventspils pilsētas domes vadība un citi pašvaldības iestāžu pārstāvji, kā arī Kārļa Krūmiņa mazdēls Kārlis un mazmazmeita Katrina.

Katras izstādes atklāšanas ietvaros notika tradicionālās romu mūzikas kolektīva „Ame Roma” uzstāšanās.

Turklāt, sadarbībā ar biedrību „Romu kultūras centrs” un SIA „Sava grāmata” ir izstrādāts un izdrukāts informatīvais materiāls par romu genocīdu Latvijā (1941-1945) – 500 eksemplāri, t.sk. 300 bukleti latviešu valodā un 200 angļu valodā. Materiāls ir pieejams KM mājas lapā¹⁸ un ir izplatīts dalībniekiem projekta pasākumu laikā.

- 4) 29.05.2017. Rīgā notika Latvijas romu platformas sanāksme, kurā Ekspertu tīkla un Romu padomes locekļi, tostarp pārstāvji no romu pilsoniskās sabiedrības, apsprieda projekta īstenoto aktivitāšu rezultātus, kā arī labo praksi romu integrācijas pamatjomās, esošās pieejas, problēmas un risinājumus, lai turpmāk efektīvāk īstenotu un koordinētu romu integrācijas politiku nacionālajā līmenī. Kopumā sanāksmē piedalījās ap 45 cilvēkiem, t.sk. vairāki romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no Rīgas, Ventspils, Jelgavas, Valmieras, Dobeles, Vīlpukas, Sabiles, Kandavas, Limbažiem, Talsiem un Daugavpils. Sanāksmē piedalījās vairāki potenciālie romu mediatori, kas palīdzēja izveidot aktīvu diskusiju par atbalstu romu mediatora darbībai un iesaistīšanai pašvaldībās, kas ir paredzēts projekta turpinājumā. Projekta prezentētie rezultāti, ekspertu ieteikumi un darba grupu secinājumi ir izmantoti par pamatu nākamā Latvijas platformas projekta pieteikuma izstrādei. Ir izstrādāts noslēguma ziņojums par Latvijas romu platformas sanāksmi.¹⁹

Lai turpinātu uzsāktos pasākumus romu integrācijas politikas koordinācijas jomā, veicinot visu iesaistīto pušu sadarbību, 2017.gadā jūlijā ir uzsākts jauns projekts „Latvijas romu platforma II: dialogs, sadarbība un iesaistīšana”.²⁰ Kopumā, īstenojot šī projekta pasākumus, ir plānots iesaistīt vismaz 75 valsts pārvaldes pārstāvjus, kā arī 72 romu pārstāvjus un 15 pārstāvjus no ne-romu NVO. Netieša mērķauditorija ir ap 500 cilvēku.

2017.gada 14.decembrī Rīgā notika apmācības romu NVO pārstāvjiem, lai uzlabotu to projektu pieteikumu izstrādes un īstenošanas prasmes. Praktisko nodarbību laikā NVO pārstāvji no Jelgavas, Jūrmalas, Dobeles un Sabiles apguva projekta iesnieguma saturiskās un budžeta daļas sagatavošanas prasmes, t.sk. iemācījās skaidrāk definēt projekta mērķus, uzdevumus un aktivitāšu kopumu, argumentēti veidot ierosināto pasākumu nepieciešamības pamatojumu un problemātikas aprakstu, precīzi noformulēt plānotos rezultātus un sastādīt

¹⁷ Informācija ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/ventspils-parventas-biblioteka-iepazist-romu-vesturi-523> (Skatīts 01.03.2018.)

¹⁸ https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Platforma/Buklets_LV_Print_9Mar.ts.pdf (Skatīts 01.03.2018.)

¹⁹ Ziņojums ir pieejams KM mājas lapā

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Platforma/Romu_platformas_sanaks_mes_zinojums_LV.pdf (Skatīts 05.03.2018.)

²⁰ Informācija par projektu ir pieejama KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-ii> (Skatīts 05.03.2018.)

budžeta tāmi. Apmācību rezultātā NVO pārstāvji izstrādāja konkrētus projekta pieteikumus, ko tie, uzlabojot, varēs iesniegt reģionālo NVO atbalsta projekta konkursos 2018.gadā attiecīgajos Latvijas plānošanas reģionos. Apmācības ietvaros ir izstrādāti praktiski ieteikumi par projekta pieteikumu izstrādi reģionālo NVO atbalsta projektu konkursu ietvaros.

Turklāt projekta ietvaros ir sagatavoti pieci romu mediatori darbam Latvijas pilsētās – Valmierā, Ventspilī, Jelgavā, Dobelē un Rīgā, kuri 2017.gadā oktobrī uzsaka darbu minētājās pilsētās. Apmācības semināru organizēja KM sadarbībā ar biedrību „Izglītības iniciatīvu centrs”. Romu mediators galvenais uzdevums ir veicināt un nodrošināt dialogu un sadarbību starp romu ģimenēm un pašvaldības iestāžu, kā arī valsts aģentūru speciālistiem tādās jomās kā izglītība, sociālie jautājumi, nodarbinātība, bērnu tiesības u.c. Romu mediators palīdz apzināt romu situāciju un problemātiskos jautājumus vietējā līmenī, un, sadarbībā ar pašvaldības sociālo lietu pārvaldes, izglītības pārvaldies un citu iestāžu pārstāvjiem, atrast atbilstošus risinājumus, lai veicinātu sociālā un nabadzības riskā nonākušo romu integrāciju un sociālo iekļaušanu vietējā līmenī. Turklāt romu mediators vienkāršā, romiem saprotamā, valodā regulāri informē vietējos romu iedzīvotājus par sociālā atbalsta iespējām, piemēram, par konkrētiem ESF atbalsta pasākumiem un pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī motivē romus izglītoties, iesaistīties darba tirgū, un kultūras un jauniešu pasākumos.²¹

Situācijas apraksts un pasākumi izglītības jomā.

IZM Izglītības departaments sadarbībā ar visām pilsētu un novadu izglītības pārvaldēm regulāri veic romu skolēnu mācību sasniegumu monitoringu, kas iekļauj informāciju par romu izglītības sasniegumiem un neattaisnotiem kavējumiem. Saskaņā ar monitoringa datiem 2016./2017.m.g. 50% romu skolēni apguva vispārējās pamatizglītības programmas.²² Savukārt vispārējās izglītības iestāžu īstenotajās izglītības speciālās pamatizglītības programmās mācījās 34,2% no kopējā romu bērnu skaita. Pēdējo 3 gadu periodā romu skolēnu skaits, kuri mācās speciālās pamatizglītības programmās, nav samazinājies, bet ir vērojama tendence, ka palielinās to romu skolēnu skaits, kuri ir integrēti vispārējās izglītības iestādēs, apgūstot speciālās izglītības programmas. Būtiski ir samazinājies to romu skolēnu skaits, kuri neiegūst obligāto pamatizglītību līdz 18 gadu vecumam. Komunikācijas problēmas ar romu izglītojamajiem ir viens no aspektiem, kuru minēja vairāk kā 30 pedagogi.

Lai nodrošinātu izglītības pieejamību romu skolēniem, izglītības kvalitāti un īstenotu praksē izglītības iestāžu sniegtos priekšlikumus, IZM plāno:

- informēt pilsētu un novadu izglītības pārvaldes un izglītības iestādes par romu skolēnu izglītības iespēju nodrošināšanu vispārējās izglītības iestādēs.
- sadarbībā ar KM, nodrošināt atbalstu romu tautības skolotāja palīgu sagatavošanai, sākot ar 2018.gadu.

2017.gadā ir IKVD uzsākusi projektu „PUMPURS”, lai īstenotu ESF projektu „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai”, kura mērķis ir mazināt to bērnu un jauniešu skaitu, kas pārtrauc mācības un nepabeidz skolu. Paredzēts iesaistīt vismaz 80% pašvaldību, aptverot 614 vispārējās un profesionālās izglītības iestādes. Projekts veicina ilgtspējīgas sadarbības sistēmas veidošanu starp pašvaldību, skolu, pedagogiem un vecākiem, lai laikus identificētu bērnus un jauniešus, t.sk. romu skolēnus, ar risku pārtraukt mācības un sniegtu viņiem personalizētu atbalstu. Katram projektā “PUMPURS” iesaistītajam skolēnam pedagogs vai psihologs semestra sākumā izveido individuālo atbalsta plānu, kurā izvērtē mācību pārtraukšanas riskus un paredz nepieciešamos pasākumus šo risku mazināšanai.

²¹ Detalizēta informācija par projekta pasākumu ir pieejama KM mājas lapā

<https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-ii/atbalsts-romu-mediatoriem> (Skatīts 05.03.2018.)

²² Pēdējo 3 gadu periodā, ņemot vērā kopējo romu skolēnu skaita samazināšanos, romu skolēnu skaits, kuri apgūst vispārējās pamatizglītības programmas, pamatā ir nemainīgs.

Projekta ietvaros ir paredzēts sniegt speciālistu (pedagoga, psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, speciālās izglītības pedagoga u.c.) individuālās konsultācijas, kompensācijas par sabiedriskā transporta biļetēm, naktsmītnēm, ēdināšanu, individuālajiem mācību līdzekļiem, individuālās lietošanas priekšmetiem, speciālo transportu.

Pēc KM rīcībā esošās informācijas, 2017./2018.m.g. vispārējās izglītības iestādēs strādāja 4 romu tautības skolotāju palīgi (Jelgavas 4.sākumskolā, Lādežera pamatskolā, Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolā un J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā). Vienlaikus izglītības iestādes norāda, ka 2017./2018.m.g. izglītības iestādēs būtu nepieciešami 16 romu tautības skolotāja palīgi. Turklāt projekta „Latvijas romu platforma II: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” ietvaros 2017.gadā ir apmācīti un nodarbināti romu mediatori piecās Latvijas pilsētās - Valmierā, Ventspilī, Jelgavā, Dobelē un Rīgā. Paralēli citiem uzdevumiem, romu mediatori veicina romu bērnu iesaistīšanos izglītības procesā, t.i. nodrošina regulāras tikšanās ar Izglītības pārvaldes pārstāvjiem un romu bērnu vecākiem, kā arī iespēju robežās ir apzina reālo situāciju romu izglītības jomā vietējā līmenī. Romu mediatori arī veicina romu skolēnu pieeju projekta „PUMPURS” atbalstam.

No 2017.gadā biedrība „Romu Kultūras centrs” piedāvā Latvijas romiem, kuri dažādu iemeslu dēļ ir pārtraukuši mācības, bez maksas iestāties Rīgas 1.tālmācības vidusskolā un iegūt pamata vai vidējo izglītību.

2017.gadā martā notika seminārs „Romu bērni un izglītība: iespēja un izaicinājumi”, ko organizēja Zviedrijas karalienes Pasaules Bērnu fonds un Zviedrijas vēstniecība Latvijā. Seminārā tika prezentēti un apspriesti vairāku Latvijā un Ukrainā īstenoto projektu rezultāti saistībā ar romu bērnu izglītības veicināšanu.

Situācijas apraksts un pasākumi nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā.

2017.gadā veiktā pētījumā „Motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumu potenciālās mērķa grupas profilēšana un vajadzību izpēte” ir minēts, ka romu diskriminācija darba attiecībās ir saistīta ar Latvijas sabiedrībā ļoti spēcīgiem stereotipiem par romiem, kas nosaka to, ka romi darba devēju vidū tiek uztverti kā neuzticami darbinieki.²³ Pētījumā norādīts, ka sociālās atstumtības un diskriminācijas riska mazināšanai romu vidū ir nepieciešams pilnveidot individuālo atbalstu, lai aktivizētu romu rīcībspēju, spēju apzināties savas problēmas un risināt tās, un motivāciju mainīt savu līdzšinējo situāciju.²⁴

Kā apliecināja aptaujas rezultāti 82,3% romu atbildēja, ka viņi paši vai arī viņu tuvākie ģimenes locekļi beidzamo triju gadu laikā ir piedzīvojuši situācijas, kad darba devēji atsakās viņus pieņemt darbā tautības dēļ.²⁵ Praksē arvien ir novērojama noraidoša darba devēju attieksme un aizspriedumi pret vakanto darbavietu pretendentiem ar tumsnējāku ādas krāsu vai kādām pazīmēm ārējā izskatā, kas varētu liecināt par viņu *čigānisko* izcelsmi.²⁶ Vienlaikus, pētījumā ir konstatēts, ka galvenā vajadzība romu pašu uztverē ir vajadzība pēc darba.

Balstoties uz NVA sniegtajiem datiem par reģistrētajiem bezdarbniekiem, salīdzinājumā ar vispārējo situāciju Latvijas darba tirgū, romu bezdarbnieku grupā izteikti dominē ilgstošs bezdarbnieku īpatsvars.

²³ Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2017.) Motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumu potenciālās mērķa grupas profilēšana un vajadzību izpēte, Rīgā, - 135.lpp.
http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/petij_sif_motivac_paaugst_un_atbalst_pakalpoj_potencial%2Bmerka%2Bgrup_profiles_un_vaj_izpete.pdf (Skatīts 05.03.2018.)

²⁴ Turpat, 142.

²⁵ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.61.

²⁶ Sabiedrības integrācijas fonds (2017.) Izpētes ziņojums par pašreizējo sabiedrības izpratnes un informētības līmeni un efektīvākajiem informācijas sniegšanas mehānismiem, - 48.lpp.

2.tabula. Informācija par romu tautības bezdarbnieku skaitu 2017.gada 31.decembrī

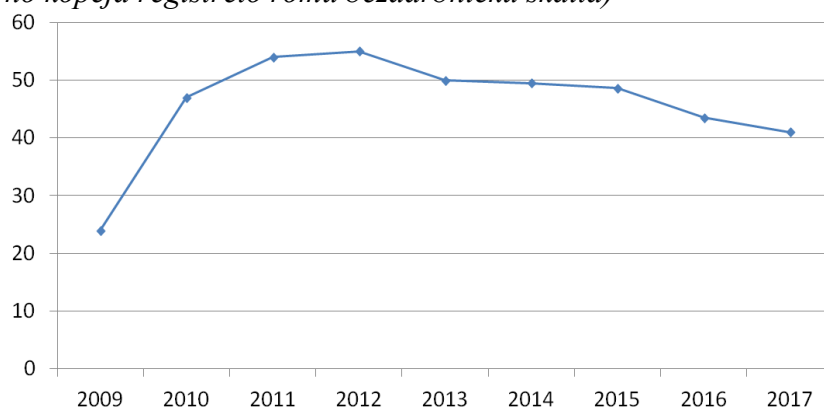
Bezdarbnieku skaits	Romu reģistrētie bezdarbnieki				Visi reģistrētie bezdarbnieki valstī			
	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja romu bezd. skaita	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja bezd. skaita
Ilgstošie bezdarbnieki	155	97	252	41,0%	10299	7837	18136	28,7%
Bezdarbnieki vecumā 15 - 24 gadi	33	35	68	11,1%	2384	1866	4250	6,7%
Pirmspensijas vecuma bezdarbnieki	41	32	73	11,9%	5336	4719	10055	15,9%
Bezdarbnieki ar invaliditāti	43	28	71	11,5%	4234	4000	8234	13,0%
Personas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma	28	0	28	4,6%	1180	8	1188	1,9%
Personas pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma	2	12	14	2,3%	13	129	142	0,2%
Bezdarbnieku skaits kopā	356	259	615	100,0%	34925	28196	63121	100,0%

Avots: NVA, 2018.

NVA dati par romu reģistrētajiem ilgstošiem bezdarbniekiem, liecina, ka pēdējo gadu laikā (kopš 2012.gada) šo bezdarbnieku skaits pakāpeniski samazinās, kas iezīmē pozitīvu tendenci un NVA piedāvāto atbalsta pasākumu efektivitāti.

Lai arī valstiskā līmenī bezdarba mazināšanas jomā netiek īstenoti specifiski projekti un pasākumi romu tautības pārstāvju atbalstam, tomēr NVA reģistrētajiem bezdarbniekiem – romiem, līdztekus citu bezdarbnieku grupām, ir pieejami Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā noteiktie aktīvās darba tirgus politikas pasākumi (turpmāk – ADTP pasākumi). Romu tautības bezdarbnieki un darba meklētāji var iesaistīties jebkurā nodarbinātības veicināšanas pasākumā, tai skaitā apmācību programmās, ja atbilst pasākumā izvirzītajiem kritērijiem.²⁷

4.attēls. Romu NVA reģistrētie ilgstošie bezdarbnieki: izmaiņas pa gadiem (% no kopēja reģistrēto romu bezdarbnieku skaita)

Avots: NVA, 2018.

Romu zemais izglītības līmenis praktiski izslēdz tos no darba tirgus un arī ierobežo viņu piekļuvi nodarbinātības veicināšanas atbalsta pasākumiem, jo NVA piedāvātajiem profesionālās izaugsmes un prasmju apguves kursiem kvalificējas tikai bezdarbnieki ar

²⁷ Vairāk informācijas NVA mājas lapā <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433> (Skatīts 05.03.2018.)

izglītības līmeni, kas ir augstāka par pabeigtām 7 klasēm.²⁸ Turpretim bieži vien romu bezdarbnieks reģistrējas NVA, nevis lai atrastu darbu, bet es, lai kvalificētos sociālo pabalstu saņemšanai.²⁹

3.tabula. Informācija par romu bezdarbnieku iesaisti dažādos ESF un valsts budžeta finansētajos ADTP pasākumos 2016. un 2017.gadā (uzsākuši dalību pasākumos)

Pasākuma veids	Iesaistīto romu skaits	Iesaistīto romu skaits
	2016.	2017.
Apmācību pasākumi		
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	11	8
Neformālā apmācība (t.sk. valsts valoda)	54	43
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi (t.sk. info dienas)	133	317
Nodarbinātības pasākumi		
Pasākumi noteiktām personu grupām	2	1
Algoti pagaidu darbi	188	282
Atbalsta pasākumi		
Atbalsta pasākumi ilgstošajiem bezdarbniekiem	32	465
Atbalsts reģionālai mobilitātei	6	1
Atbalsta pasākums bezdarbniekiem ar atkarības problēmām	1	2
Skolēnu vasaras nodarbinātība	1	1
Projekta „Jauniešu garantijas” pasākumi		
Profesionālā apmācība, pārkvalifikācija un kvalifikācijas paaugstināšana	3	7
Neformālās izglītības ieguve (t.sk. valsts valoda)	14	17
Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi (bez info dienām)	59	65
Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā	4	5
Darbnīcas jauniešiem	9	13
Subsidētās darba vietas jauniešiem - bezdarbniekiem	1	2
Pirmā darba pieredze jauniešiem	0	1
Kopā konkrētajos pasākumos iesaistījušos skaits	518	1230

Avots: NVA, 2018.

Ir jāņem vērā, ka iepriekšminētā informācija nav uzskatāma par pilnīgi precīzu, jo personai, reģistrējoties NVA par bezdarbnieku vai darba meklētāju, nav obligāti jānorāda sava piederība tautībai. Turklāt NVA uzskaitē atrodas tikai daļa no darba meklētājiem – tās ir personas, kas ieguvušas bezdarbnieka vai darba meklētāja statusu, lai ar NVA atbalstu atgriezties darba tirgū.

Kā liecina NVA sniegtie dati, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2017.gadā ir būtiski palielinājies to romu bezdarbnieku skaits, kas piedalījās ADTP pasākumos. No NVA piedāvātā pakalpojumu klāsta romu bezdarbnieki galvenokārt izmanto algotos pagaidu sabiedriskos darbus un karjeras plānošanas konsultācijas, kā arī ir paaugstinājies romu bezdarbnieku pieprasījumus pēc atbalsta pasākumi ilgstošajiem bezdarbniekiem. Šī pozitīva tendence atspoguļojas arī NVA statistikas datos – kopumā pēdējā gadā ir samazinājies romu skaits, kas ir reģistrēti NVA kā ilgstošie bezdarbnieki (skatīt šī ziņojuma 4.attēlu). 2017. gadā

²⁸ Jauniešiem, kas nestrādā, nemācās un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki, ir iespēja apgūt dažāda veida mācības un kvalifikācijas apgušanas programmas projekta “Proti un dari” ietvaros (ESF atbalsta programmas ietvaros). Skatīt šī informatīvā ziņojuma sadaļu “Par romu integrācijas atbalsta pasākumiem ES struktūrfondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) ietvaros”.

²⁹ Tirgus un sociālo pētījumu centrs „Latvijas Fakti” (2015.) Pētījums „Romi Latvijā”. Rīgā, - lpp.4.-5.

249 romi bija nodarbināti, no kuriem 80 pirms dabūja darbu, apmeklēja NVA ADTP pasākumus. Pēc NVA sniegtajiem datiem, aptuvenais finansējums, kas ir izlietots nodrošinot ADTP pasākumus romu bezdarbniekiem 2017.gadā bija ap 222 421 euro.³⁰

Atbilstoši romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju ieteikumiem 2017.gadā uzsāktā projekta „Latvijas romu platforma II: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” ietvaros ir plānots organizēt semināru „Romu pārstāvju labāka pieeja darba tirgum”, kura mērķis ir veicināt sadarbību starp romu potenciālajiem darba ņēmējiem un darba devējiem, kā arī sociālajiem partneriem, turklāt attīstīt pieredzes un informācijas apmaiņu par romu iesaisti darba tirgū. Semināra laikā plānots apspriest Latvijas romu situāciju nodarbinātības jomā, kā arī romu iesaistīšanās labo praksi darba tirgū un veicinošus pasākumus, kas palīdzētu romiem efektīvāk iekļauties darba tirgū.

Situācijas apraksts un pasākumi veselības jomā.

Saskaņā ar VM sniegto informāciju, veselības aprūpes pakalpojumi, t.sk. sabiedrības veselību veicinošie pasākumi tiek nodrošināti atbilstoši likumdošanai visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās izcelsmes, sociālā stāvokļa, juridiskā statusa un citiem faktoriem.³¹ Lai aizsargātu iedzīvotājus ar zemiem ienākumiem 2013.gada 17.decembra MK noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 23.16 punkts paredz, ka, trūcīgās personas, kas par tādām atzītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ir atbrīvotas no pacienta iemaksas un tiesības saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus bez maksas.

Romi kā mērķa grupa ir integrēta kopējā veselības veicināšanas un veselības aprūpes politikā. 2017.gadā veselības veicināšanas pasākumi organizēti vairākām sabiedrības grupām, tostarp romiem, bet speciāli pasākumi tikai romiem veselības veicināšanā netika īstenoti.

Pērn atsevišķās Latvijas pašvaldībās tika īstenotas aktivitātes, kas bija vērstas uz romu veselības stāvokļa uzlabošanu, piemēram, Jūrmalā Romu dienas centrā romu iedzīvotājiem tika piedāvāta iespēja apmeklēt veselīga dzīvesveida darbnīcu, kā arī Daugavpils 26.pirmsskolas izglītības iestādē romu bērniem un vecākiem tika organizēti veselības mācības.

Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam ietvaros turpmāko gadu laikā ir plānots veikt veselības veicināšanas un slimības profilakses pasākumus, lai mazinātu nevienlīdzību veselības jomā, īpašu uzmanību vēršot uz sabiedrības grupām, kas pakļautas sociālās, teritoriālās atstumtības riskam un nabadzības riskam, t.sk. romiem.

Saskaņā ar VM sniegto informāciju, ES fonda 9.2.6. specifiskā atbalsts mērķa “Uzlabot ārstniecības un ārstniecības atbalsta personāla kvalifikāciju” projekta ietvaros tika veikta dalībnieku anketēšana un statistikas datu apkopošanu,³² identificējot dalībnieka etnisko piederību „romiem”. Projekts tiek īstenots visā Latvijas teritorijā, nodrošinot visu, neatkarīgi no etniskās piederības, t.sk. romu, ārstniecības un ārstniecības atbalsta personu kvalifikācijas pilnveidi, kas nepieciešama ārstniecības un ārstniecības atbalsta personas sertifikāta uzturēšanai.

III Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu NVO iniciatīvām.

Pamatnostādņu īstenošanas plāns 2017.-2018. gadam, paredz ik gadu stiprināt reģionu NVO, t.sk. mazākumtautību un romu NVO, kapacitāti un veicināt to savstarpējo sadarbību un

³⁰ Finansējums ir aprēķināts pēc šādas metode - kopējais finansējums, kas iztērēts visiem dalībniekiem, dalīts ar dalības kopējo skaitu konkrētajā gadā un reizināts ar kopējo romu dalībnieku skaitu.

³¹ Veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas kārtību nosaka 2006.gada 19.decembra MK noteikumi Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”, un tie vienādi attiecas uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās piederības.

³² Atbilstoši 2015.gada 10.februāra MK noteikumiem Nr. 77 „Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu pārbaužu veikšanas kārtība 2014. -2020. gada plānošanas periodā”.

sadarbību ar vietējām pašvaldībām un kultūras iestādēm (muzejiem, bibliotēkām, kultūras namiem). 2017.gadā reģionālo NVO atbalsta konkursu rezultātā, saskaņā ar nacionālo romu integrācijas politikas pasākumu kopumu ir atbalstītas romu NVO iniciatīvas, vismaz viens romu integrācijas projekts katrā Latvijas plānošanas reģionā. Kopumā ir atbalstīti 7 romu NVO projekti, kas ir vērsti uz romu integrācijas un līdzdalības veicināšanu, t.sk. uz negatīvo stereotipu mazināšanu par romiem, izmantojot starpkultūru dialoga aktivitātes. Kopējais piešķirtais finansējums ir 8179 eiro. Visi pasākumi ir īstenoti 2017.gadā.

Atbalsta sniegšana romu NVO pēc reģionālā principa ļāva vairākām vietējām romu biedrībām īstenot savas iniciatīvas, ņemot vērā tās vajadzības un pieejamo finansiālo atbalstu.

Piemēram, Jelgavas pilsētas un rajona čigānu biedrības „Romanu čačipen” projekta „Radošā ideja vieno...” mērķis bija veicināt romu kopienas efektīvāku iesaisti sabiedriskajos procesos, atbalstīt romu kultūru un tradīciju attīstību. Projekta ietvaros tika izveidota multikulturālā bērnu teātra studija „Pasaka”, kurā darbojās 15 dažādu tautību bērni, t.sk. romu bērni, sākot no 6 gadu vecuma. Bērni, spēlējot teātri, varēja iepazīt citas kultūras un uzlabot latviešu valodas prasmes. Teātra studija sagatavoja īpašu izrādi „Ziemassvētku brīnums”, ko prezentēja plašākai sabiedrībai Ziemassvētku pasākumā. Pasākuma apmeklētājiem arī tika nodemonstrēti projekta ietvaros izstrādātie tērpi un izklāstīti stāsti par šo tērpu izveides vēsturi un nozīmi Latvijas romu sabiedrībā. Dalībnieki iepazīstināja klātesošos ar romu kultūras izpausmēs, piemēram, tradicionālajām dejām un dziesmām.³³ Projekta īstenošanai piešķirtais finansējums ir 1500 euro.³⁴

Biedrība „Sabiedrības integrācijas centrs „Alternativas”” sadarbībā ar Sabiles kultūras namu īstenoja projektu „Skatuves mākslas prasmju attīstība romu mākslinieciskajā darbībā” ar mērķi attīstīt un pilnveidot romu jaunatnes radošo darbību skatuves mākslā, veicināt pieredzi un radīt iespēju apliecināt savas mākslinieciskās spējas kultūrvides veidošanā Sabiles pilsētā un Latvijā kopumā. Projekta ietvaros 2017. gada 29. jūlijā XIX Sabiles Vīna svētku ietvaros Sabiles romu ansamblis „Taboras romance” un citu tautu kolektīvi piedalījās ar muzikāliem priekšnesumiem koncertuzvedumā „Cittautu romances un tabora dziesmas”, kurā piedalījās ap 50 skatuves dalībnieku.³⁵

5.attēls. Kultūras festivāla „Urdenoro” dalībnieki

Foto: Deniss Kretalovs

Papildus, lai veicinātu starpkultūru dialogu un sadarbību starp Latvijā esošiem romu un ne-romu radošiem kolektīviem tika rīkots ikgadējais romu kultūras festivāls „Urdenoro”, kurā piedalījās Sabiles romu ansamblis „Taboras romance”, Viļakas pilsētas romu

³³ Vairāk informācijas par pasākumu <http://sip.jelgava.lv/lv/aktualitates/multikulturalas-bernu-teatra-studijas-pasaka-dalibnieku-izrades-ziemassvetku-brinums-prezentacija-1638/> (Skatīts 07.03.2018.)

³⁴ Vairāk informācijas par pasākumu <http://sip.jelgava.lv/lv/aktualitates/informativi--izglitojoss-klubs-berniem-1476/> (Skatīts 07.03.2018.)

³⁵ Vairāk informācijas par pasākumu <http://alternativas.mozello.lv/gallery/params/group/71516/> (Skatīts 07.03.2018.)

ansamblis „Brīvais vējš”, Jūrmalas pilsētas romu radošie kolektīvi un Saldus krievu kopienas ansamblis „Lira”. Ar lekciju par romu kultūru un mūziku uzstājās pētniece Ieva Tihovska. Festivāla norisi ar svētku uzrunu sveica Talsu novada domes priekšsēdētājs Edgars Zelderis. Festivālā piedalījās ap 35-50 dalībnieku. Visa projekta īstenošanas laikā paralēli notikušas skatuves mākslas radošā meistarklases, tā rezultātā romu bērni un jaunieši kopumā 8-12 ieguvuši ne tikai dejas kustības un dziedāšanas mākslas un uzstāšanās pieredzi, bet paplašinājuši arī savu redzesloku romu mūzikā un dejā. Projekta īstenošanai piešķirtais finansējums ir 1544,60 euro.³⁶

6.attēls. Romu ansambļa „Taboras romance” dalība XIX Sabiles Vīna svētkos

Foto: Deniss Kretalovs

2017.gadā biedrība „Sabiedrības integrācijas centrs „Alternatīvas”” īstenoja arī projektu „Romu nacionālie simboli Latvijas simtgadei”. Projekta rezultātā tika veicināta Rīgas reģionu romu (Jūrmalas un Kandavas pilsētas) un Sabiles pilsētu romu kopienas sadarbība, pieredzes un labo prakses apmaiņa, iestudējot romu himnas „Dželem, Dželem” videoklipu. Klipa tapšanā piedalījās ap 20 dalībnieku. Pasākuma mērķis bija veicināt sabiedrības, īpaši romu jauniešu interesi, zināšanas un izpratni par romu nacionāliem simboliem un to praktisko pielietojumu, iezīmējot to krāšņo kultūras daudzveidību Latvijas simtgadē.

Projekta rezultātā izveidots DVD ar romu himnas „Dželem, Dželem” videoklipa ierakstu,³⁷ kā arī izgatavots romu karogs turpmāko oficiālo pasākumu vizuālā tēla veidošanai. Videoklipa prezentācija norisinājies romu kultūras festivālā „Urdenoro” Sabilē. Projekta kopējais finansējums 1000 euro.

Biedrība „Māro” organizēja pasākumu “Kopā roku rokā” Viļakā, kura mērķis bija prezentēt sabiedrībai romu kultūru caur mūziku, deju un radošām meistardarbnīcām, lai veicinātu mazākumtautības integrāciju Viļakas novada vidē un savstarpējo toleranci starp dažādām tautībām. Projekta ietvaros notika mācību cikla „Dejojam!” nodarbības, vairāki labdarības koncerti Viļakas sociālās aprūpes centrā, Šķilbēnu sociālās aprūpes mājā un citās iestādēs. Projekta finansējums: 1400 euro.³⁸

Biedrība „NĒVO DROM D” īstenoja projektu „Romu integrācija Daugavpilī 2017”. Projekta finansējums: 800 euro.

Biedrība „Kandavas novada jauniešiem” sadarbībā ar Kandavas jauniešu centru „Nagla” īstenoja projektu „Stereotipu mazināšanas un savstarpējas izpratnes veidošana caur vizuālās mākslas kultūras izpausmēm”, kura mērķis bija veicināt starpkultūru dialogu,

³⁶ Vairāk informācijas par pasākumu: <http://alternativas.mozello.lv/projekti/musu-projekti/> (Skatīts 07.03.2018.)

³⁷ Videoklips arī ir pieejams biedrības mājas lapā <http://alternativas.mozello.lv/> (Skatīts 07.03.2018.)

³⁸ Vairāk informācijas par pasākumu <http://vilaka.lv/index.php?mact=CGBlog,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=4323&cntnt01returnid=15> (Skatīts 05.03.2018.)

savstarpējo izpratni, mazināt stereotipus, savstarpēji izzinot latviešu un romu tautu mākslu, un konkrēti, veidojot pazīstamu latviešu un romu tautu mākslinieku gleznu reprodukcijas.³⁹ Projekta ietvaros tika organizētas nodarbības, kuru laikā romu un latviešu bērni un jaunieši kopā veica radošās aktivitātes – gleznoja, līmēja, krāsoja, veidoja slavenu mākslinieku – Jāņa Rozentāla, Vilhelma Purviša, Džemmas Skulmes gleznu reprodukcijas. Pasākuma rezultātā romu un latviešu bērni un jaunieši vēlējas turpināt darboties kopā mākslas nodarbībās, attīstīt jaunas prasmes, kā arī iesaistīties citās aktivitātēs. Projekta pasākumos, t.sk. izstādes „Mūs vieno māksla!” atklāšanas svētkos piedalījās 35 apmeklētāji - bērni, jaunieši, pieaugušie. Projekta finansējums: 935 euro.

Lai atbalstītu romu kultūras reprezentāciju sabiedriskajā dzīvē, kā arī veicinātu kristīgās vērtības romu ģimenēs, biedrība „Life and Light Latvia” īstenoja projektu „Par stiprām un prasmīgām ģimenēm”, kura ietvaros notika arī lekcija par romu kultūras tradīcijām.⁴⁰ Projekta laikā tika organizētas 24 dažāda veida nodarbības romu ģimenēm (piedalījās 47 dalībnieki), kā arī trijās izglītības iestādēs prezentēta informācijas par romu kultūru un biedrības darbību (piedalījās 89 bērni un 9 pedagogi). Projekta dalībnieki ieguva jaunas un nostiprināja jau esošās iemaņas un zināšanas, kuras var izmantot savā ikdienas dzīvē. Projekta nodarbību un nometnes dalībnieki varēja pilnveidot savas komunikācijas spējas, atklāt savus talantus un spējas, iegūt jaunas zināšanas par romu tautu un kultūru. Projekta finansējums ir 1000 euro.

2017.gadā Romu vēstures un mākslas muzeja (Doma laukumā 8a, Rīgā) darbības nodrošināšanai biedrībai „Romu Kultūras Centrs” ir piešķirta parlamentārā mērķdotācija 30 000 euro apmērā, un, konkrēti, šādiem izdevumiem: biedrības mērķa grupai sniegto individuālo konsultāciju un sanāksmju nodrošināšanai; muzeja telpu īres, komunālo un apsaimniekošanas izmaksu nodrošināšanai; muzeja ekskursiju organizēšana ar gida pavadījumu dažādām sabiedrības grupām. Biedrība ir turpinājusi aktīvu izpēti par Latvijas romu genocīda upuriem un atbalstījusi vairākus romu pensionārus, kas ir cietuši II Pasaules kara laikā, kā arī ir attīstījusi darbību romu kultūras mantojuma saglabāšanai un kultūras popularizēšanai Latvijas sabiedrībā. 2017.gadā Romu vēstures un mākslas muzeju apmeklēja ap 400 cilvēku. Turklāt, romu kopienas pārstāvjiem ir nodrošināta pieejama informācija par valsts un pašvaldību iestāžu darbību. Biedrības mājas lapā ir nodrošināta plaša informācija par biedrības darbību un īstenotajiem pasākumiem.⁴¹

7.attēls. Starptautiskais Romu Kultūras festivāls 2018.

Biedrības „Romu kultūras centrs” publicitātes foto, 2017.

³⁹ Informācija ir pieejama <http://www.nvo.lv/lv/news/publication/stereotipu-mazinasana-caur-vizualas-makslas-izpauz-8999/> (Skatīts 05.03.2018.)

⁴⁰ Informācija ir pieejama <http://www.eliesma.lv/par-stipram-un-prasmigam-gimenem> (Skatīts 07.03.2018.)

⁴¹ Papildus informācija ir pieejama <http://www.romucentrs.lv/> (Skatīts 07.03.2018.)

2017.gadā 19. un 20. oktobrī biedrība „Romu Kultūras Centrs” jau trešo gadu rīkoja Starptautisko Romu Kultūras festivālu, kurā piedalījās pasaulē slaveni romu mūziķi no vairāk nekā 15 pasaules valstīm. Festivāla mērķis ir veicināt sabiedrības saliedētību un kultūras dialogu, lai mainītu sabiedrības aizspriedumos balstīto attieksmi pret romiem un lauztu izveidojušos stereotipus caur mākslas un kultūras prizmu. Festivāla ietvaros biedrība „Romu Kultūras Centrs” organizēja muzikāli poētisku izrādi „Čigāni”, pēc A.S.Puškina poēmas, piesaistot ASV aktieri Rustemu Gaļiču un romu ansambli „Ame Roma”.⁴²

2017.gadā biedrība „Romu Kultūras Centrs” īstenoja projektu „Romu vēstures atceres projekts: Dzīvā atmiņa” Eiropas Savienības programmas „Eiropa pilsoņiem” (2014-2020) atbalsta darbības „Eiropas vēstures piemiņas pasākumi” ietvaros. Šis projekts ir iepriekšēja projekta „Romu vēstures atceres projekts: nacisma upuru godināšanai” turpinājums. Projekta ietvaros notika semināri par romu holokausta attīstību vidusskolas vēstures skolotāju vidū (Polijā, Igaunijā, Horvātijā, Lietuvā un Latvijā), kuros kopumā piedalījās 245 dalībnieki.

8.attēls. Starptautiskā romu holokausta konference

Biedrības „Romu kultūras centrs” publicitātes foto, 2017.

Turklāt projekta ietvaros tika turpināta totalitārā režīma dzīvo liecinieku un upuru video interviju ierakstīšana un digitalizācija, ir organizēta romu genocīda upuru senioru piemiņas konference, kura ietvaros dažādu valstu romu pārstāvji prezentēja informāciju par romu genocīda izpēti un īstenotajiem pasākumiem. Konferencēs laikā tika apspriesti jautājumi par iespējām romu genocīda upuriem saņemt kompensācijas, kā arī tika papildināts romu genocīda upuru dzīvais arhīvs. Romu vēstures atcerēšanās tradīcija tika popularizēta romu jaunās paaudzes vidū. Kopumā konferencē piedalījās vairāk nekā 300 dalībnieku no 29 valstīm.

Speciāli ir izveidota informatīvā mājas lapa par projekta ietvaros organizētajiem pasākumiem.⁴³ Projekta finansējums ir 100 000 euro (ES finansējums) un 2 279 euro (nacionālais līdzfinansējums).

IV Informācija par romu integrācijas pasākumiem Latvijas pašvaldībās.

Latvijas pašvaldību reģionālie eksperti ir snieguši informāciju par 2017.gadā īstenotajiem romu integrācijas un atbalsta pasākumiem.

Jelgavas pilsētā

Jelgavas pilsētas dome turpināja iesākto labo praksi romu integrācijas jomā, īstenojot projektus romu izglītības līmeņa paaugstināšanai un sociālajai iekļaušanai. Piemēram, 2017.gadā romu tautības sagatavotajiem speciālistiem ir nodrošināts darbs vietējās izglītības iestādēs – Jelgavas pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” un Jelgavas 4.pamatskolā. Šie speciālisti darbojas iekļaujošās klasēs, kur romu bērni mācās kopā ar citu tautību bērniem,

⁴² Papildus informācija ir pieejama <http://www.romucentrs.lv/> (Skatīts 12.03.2018.)

⁴³ Papildus informācija ir pieejama <http://www.livingmemory.lv/> (Skatīts 12.03.2018.)

sniedzot romu skolēniem morālu un psiholoģisku atbalstu, veicinot viņu motivāciju un adaptāciju sociālai videi, sadarbojoties ar romu ģimenēm un skolu. Pateicoties šo romu skolotāju palīgu atbalstam, minētās izglītības iestādes apmeklē visi romu bērni.

2017.gadā tika nodrošināta ESF projekta „Sociālās rehabilitācijas programma Jelgavas pilsētā dzīvojošām romu tautības ģimenēm ar pirmsskolas vai skolas vecuma bērniem”⁴⁴ pēctecība. Saskaņā ar Jelgavas pilsētas domes 26.04.2007. saistošajiem noteikumiem Nr.148 “Par sociālajiem pakalpojumiem Jelgavas pilsētas pašvaldībā” JSLP dienas centrs “Atbalsts” ir sniedzis individuālo atbalstu 26 romu ģimenēm, piemēram, sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un sociālā darbinieka konsultācijas, kā arī organizējis izglītojošas un integrāciju veicinošas nodarbības sociālo prasmju uzlabošanai (piemēram, vasaras nometnes, speciālās sociālās korekcijas programmas), izstrādāja individuālos sociālās rehabilitācijas plānus, sniedzis palīdzību darba meklējumos (rezultātā vismaz 2 romi ir nodarbināti).

Nodrošinātas 11 tematiskas izglītības, sporta, kā arī brīvā laika pavadīšanas aktivitātes pirmsskolas un skolas vecuma bērniem no romu ģimenēm. Jelgavas romu ģimenes aktīvi izmantoja JSLP dienas centra „Atbalsts” higiēnas punkta pakalpojumus par minimālo samaksu: veļas mazgāšanu kopā izmantoja 317 individuālas reizes; dušas pakalpojumu – kopā 400 individuālas reizes gadā. Lai nodrošinātu dienas centra “Atbalsts” minēto atbalstu, t.sk. higiēnas punkta pakalpojumus, Jelgavas pašvaldība 2017.gadā ir piešķīrusi 68 523 euro.

2017.gadā Jelgavas pilsētas Sabiedrības integrācijas pārvalde īstenoja vairākus kultūras pasākumus un atbalsta aktivitātes, iesaistot pilsētā dzīvojošus romus. Piemēram, tika organizēts Ziemassvētku pasākums romu ģimenēm, kurā piedalījās 35 romu bērni un 20 vecāki.

9.attēls. Ziemassvētku pasākums romu ģimenēm Jelgavā

Foto: Jelgavas pilsētas Sabiedrības integrācijas pārvalde

Tika turpināta tradīcija ik gadu rīkot Starptautiskajai romu dienai veltītu pasākumu „Romī. No cita skatupunkta”, kura ietvaros romu tautības cilvēki informēja sabiedrības interesentus par romu tradīcijām, kultūru un mākslu, veicinot sabiedrības iecietības veicināšanu pret romu kopienai un attīstot starpkultūru dialogu. Pasākumu apmeklēja ap 100 dalībnieku.

Organizēta vasaras nometne romu bērniem (kopā 18 romu bērniem vecumā no 4 līdz 12 gadiem). Nometnes pasākums, izmantojot neformālās izglītības metodes, palīdzēja romu bērniem uzlabot latviešu valodas un matemātikas zināšanas, lai varētu mācību gada sākumā iesaistīties izglītības procesā kādā no Jelgavas pilsētas izglītības iestādēm.⁴⁵

⁴⁴ Ieviešanas termiņš 01.01.2012. - 12.31.2013. Kopējais finansējums 90 588 euro.

⁴⁵ Informācija ir pieejama <http://www.jelgavasvestnesis.lv/izglitiba/nosledzas-izglitojosa-nometne-romu-berniem-apguto-noverte-gan-berni-gan-vecaki> (Skatīts 13.03.2017.)

10.attēls. Vasaras nometne romu bērniem Jelgavā

Foto: Jelgavas pilsētas Sabiedrības integrācijas pārvalde

Savukārt, labdarības akcijas „Ar prieku pretī zināšanām” ietvaros tika sniegts atbalsts 12 Jelgavas skolēniem, kuru ģimenēm ir grūtības iegādāties nepieciešamos skolas piederumus jaunajam mācību gadam – 6 romu bērni saņēma skolas somas un skolas piederumus.

Sadarbībā ar Jelgavas pilsētas un rajona čigānu biedrību „Romanu čačipen” tika organizēts informatīvs - izglītības klubs romu bērniem, kura laikā 8 romu un 7 ne-romu bērni vismaz 2 reizes nedēļā sanāca kopā, lai iepazītos ar katra bērna kultūras iezīmēm un raksturīgākajām tradīcijām, un kopīgi praktizētos teātra un muzikāli radošajā mākslā. Pasākumu vadīja romu tautības moderatore. Pašvaldības izlietotais finansējums minēto pasākumu īstenošanai ir 3 450 euro.

Jūrmalas pilsētā

2017.gadā ar Jūrmalas pilsētas domes Labklājības pārvaldes Sabiedrības integrācijas nodaļas atbalstu un sadarbībā ar Romu dienas centru ir organizēts Starptautiskai romu dienai veltīts pasākums, kuras mērķis bija veicināt romu kultūras apzināšanu Jūrmalas pilsētas iedzīvotāju vidē. Pasākuma ietvaros notika romu bērnu portretu fotogrāfiju izstādes atklāšanā „Gribu kļūt par...”, kā arī notika mūzikas ansambļa „Nēvo Drom” koncerts Kauguru kultūras namā.⁴⁶ Koncertu apmeklēja aptuveni 300 personas. Fotogrāfiju izstādi sagatavoja Jūrmalas fotostudija „Aspazija”. 28 fotogrāfijās ir attēloti romu bērni un jaunieši, kas dzīvo Jūrmalā, kā arī atspoguļoti individuālie stāsti par bērnu nākotnes iecerēm. Fotogrāfiju izstāde ir izrādīta arī Sabilē kultūras festivāla „Urdenoro” ietvaros. Pasākuma īstenošanai piešķirtais finansējums bija 1 100 euro.

Turpinot 2011.gadā uzsākto ESF projektu „Sociālās rehabilitācijas programmu izstrāde un ieviešana dienas centrā Jūrmalas pilsētā dzīvojošo romu tautības iedzīvotājiem”, ar Jūrmalas pilsētas domes atbalstu 2017.gadā tika nodrošināta Romu dienas centra darbība un tā sniegtie pakalpojumi romu tautības Jūrmalas pilsētas iedzīvotājiem – ir piešķirti 66 000 eiro.

Dienas centrs nodrošina sociālā atbalsta sniegšanu romu tautības Jūrmalas pilsētas iedzīvotājiem, veicina to sociālās funkcionēšanas spēju uzlabošanu, zināšanu un sociālo prasmju apguvi, nodrošina personīgās higiēnas iespējas, mazina sociālo atstumtību, veicina veiksmīgu integrāciju sabiedrībā un iekļaušanos darba tirgū. Kopumā gada laikā dienas centrs ir nodrošinājis atbalsta pakalpojumus ap 169 romam no maznodrošinātām un trūcīgām ģimenēm. Minētie atbalsta pakalpojumi iekļauj: telpu un aprīkojuma nodrošinājumu; sadzīves

⁴⁶ Informācija ir pieejama <http://news.lv/Jurmalas-Avize/2017/03/24/ar-koncertu-un-izstadi-atzimes-starptautisko-romu-dienu> (Skatīts 13.03.2017.)

prasmju attīstības un saglabāšanas darbnīcu; iespēju izmantot dušas un zupas virtuvi; individuālās un grupu nodarbības atbilstoši personas individuālajam sociālās rehabilitācijas plānam (nodarbības iemaņu izveidošanai darbam ar datoru, analfabētisma mazināšanas programma pieaugušajiem un bērnu mācībspējas trenēšana; CV un motivācijas vēstulu rakstīšanas attīstīšana); iespēju apmeklēt dažādās darbnīcas - radošās mākslas darbnīcu, informācijas tehnoloģijas darbnīcu, veselīga dzīvesveida, kultūras un sporta darbnīcu, k'ā arī sociālo prasmju darbnīcu un saņemt konsultācijas informācijas apgūšanai par savlaicīgu komunālo maksājumu veikšanu, mājokļa pieejamību, veselības pieejamību, izglītības iespējām un nepieciešamību. Dienas centrs regulāri informē savus klientus par dažāda veida atbalsta pasākumiem, piemēram, projektu konkursiem, sociālās uzņēmējdarbības un citām nodarbinātības iespējām. Pateicoties Dienas centra atbalstam attīstīta sadarbība ar romu ģimenēm, īpaši ar romu bērniem un jauniešiem, kā arī romu pilsoniskās sabiedrības aktīvistiem, kas palīdz iesaistīt jauniešus dažādā veida integrācijas un kultūras aktivitātēs.

Saskaņā ar Veselības un sociālās aprūpes centra – Sloka vidēja termiņa darbības stratēģiju 2017.-2019.gadam ir plānots turpināt Romu dienas centra iesākto labo praksi, attiecībā uz romu atbalsta pasākumiem romu bērnu un jauniešu sociālajai iekļaušanai.⁴⁷ Ir minēti šādi argumenti Romu dienas centra turpmākai darbībai Jūrmalas pilsētā:

- dažādu sociālās atstumtības riskam pakļauto mērķa grupu, īpaši romu, piesaiste un atbalsta sniegšana;
- iespēja apgūt dažādas sociālās un sadzīves prasmes par nozīmīgām tēmām (darbs, izglītība, bērnu audzināšana, veselība, personīgā higiēna);
- nepieciešama atbalsta sniegšana mērķa grupu personu sociālo problēmu risināšanā, veicinot informācijas apmaiņu starp dažādām Jūrmalas pilsētas institūcijām;
- iespēja mērķa grupai saturīgi pavadīt brīvo laiku;
- augsts pieprasījums pēc pakalpojuma un piedāvāto pakalpojumu daudzveidība;
- iespēja piesaistīt ES fondu finansējumu.

Daugavpils pilsētā

Daugavpils pilsētas Sociālo lietu pārvalde turpināja Sociālās rehabilitācijas programmas „Romu sociālā integrācija” īstenošanu, kas ir mērķēta uz veselīga integrējoša klimata un savstarpēja dialoga veidošanu starp romu tautības cilvēkiem un pilsētas iedzīvotājiem.⁴⁸ Programmas uzdevums ir veicināt sociāli nelabvēlīgā situācijā nonākušo romu ģimeņu motivāciju atgriezties aktīvajā dzīvē un uzlabot savu sociālo stāvokli. Programma ietver pastāvīgu sociālo darbu ar romu ģimenēm, veidojot atbalsta grupas, organizējot saskarsmes aktivitātes, sagatavojot un piedaloties radošos kultūras pasākumos. Sociālie pakalpojumi programmas ietvaros garantē sociālo aizsardzību tikai tām romu ģimenēm, kuras saviem spēkiem nespēj sevi nodrošināt vai pārvarēt dzīves grūtības. Sociālajā mājā (Šaurā ielā 28) no 14 daudzbērnu romu ģimenēm tagad dzīvo tikai 2 ģimenes, jo 12 ģimenēm ir piešķirts individuālais dzīvoklis. Šie radītāji apliecina Sociālā dienesta aktīvo atbalstu romu mājokļa jautājumu atrisināšanai.

Saskaņā ar Daugavpils izglītības pārvaldes sniegtajiem datiem 2017./2018.mācību gadā Daugavpilī izglītības iestādēs mācījās 141 romu bērns, kas ir lielāks skaits nekā iepriekšējos gados (2016./2017.m.g. – 128 bērni; 2015./2016.m.g. – 122 bērni). Daugavpils vispārīgizglītojošās izglītības iestādēs mācījās 75 romu bērni, no tiem J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā mācījās 34 bērni; pirmsskolas izglītības iestādēs – 54 romu bērni, no tiem 18 bērni Daugavpils 26.pirmsskolas izglītības iestādē un 15 bērni Daugavpils 6.pirmsskolas

⁴⁷ Informācija ir pieejama http://slokasslimnica.lv/wp-content/uploads/2018/02/VSAC-Sloka_strategija_2017_2019_final_300317.pdf (Skatīts 13.03.2017.)

⁴⁸ Informācija ir pieejama http://www.soclp.lv/Media/Default/SOC_REHAB_PROGR/Soc_rehab_progr_2015/INT.PROGRAMMA%20CIGANU.pdf (Skatīts 13.03.2017.)

izglītības iestādē; bet profesionālo izglītību atguva 12 romu jaunieši. Savukārt interešu izglītību Bērnu un jauniešu centru „Jaunība” regulāri apmeklēja apmēram 30 romu bērni un jaunieši.

Kā labo pieredzi romu izglītības veicināšanā var minēt Daugavpils 26.pirmsskolas izglītības iestādes darbību, kurā no 186 bērniem mācās 21 romu bērns. Apmēram 70 % pirmsskolas audzēkņu nāk no ģimenēm, kurām ir trūcīgās vai maznodrošinātās ģimenes statuss. Līdzīgi, kā citu tautību skolēniem, viņiem pilnā apmērā ir nodrošināti visi iestādē pieejamie izglītības un iekļaujošie atbalsta pasākumi - nodarbības logopēda vadībā, individuālas nodarbības ar sociālo pedagogu, sporta nodarbības, ritmikas nodarbības, latviešu valodas nodarbības, mūzikas nodarbības, ārpusnodarbību brīvā laika pavadīšanas pasākumi, mācību un audzināšanas nodarbības grupās. Turklāt romu bērnu vecākiem tiek nodrošināta individuāla pieeja, piemēram, ir rīkotas radošās darbnīcas, kurās piedalās vecāki kopā ar bērniem; īstenots tikšanās cikls „Pie apaļā galda”, kas dot vecākiem iespēju neformālos apstākļos tikties un uzzināt atbildes uz interesējošiem jautājumiem no dažādu jomu speciālistiem (par sociālajām garantijām, par veselīgu uzturu un tikšanās ar bāriņtiesas vadītāju); vecāku prasmju pilnveidei ir īstenota arī sociālās attīstības korekcijas programma jaunajām māmiņām „Uzticība”. Pirmsskolas izglītības iestāde sadarbībā ar romu biedrībām organizē Starptautiskajai romu dienai veltītu pasākumu.

J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskola īsteno VISC projektu „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” (ESF atbalsta aktivitāte 8.3.2. specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt atbalstu vispārējās izglītības iestādēm izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” sasniegšanai), kura mērķis ir nodrošināt Latvijas izglītības pakalpojumu daudzveidību, kas balstīti uz individuālās mācību pieejas attīstību un ieviešanu vispārējās izglītības iestādēs, tādējādi uzlabojot izglītojamo kompetences un mācību sasniegumus. Šī projekta ietvaros izglītības iestādē strādā romu tautības skolotāju palīgs, kas sniedz individuālo atbalstu 1. – 6.klašu romu skolēniem mācību procesā, t.sk. palīdz bērniem izprast uzdevumu noteikumus, pildīt mājas darbus pagarinātās dienas grupā, kā arī palīdz klašu audzinātājiem ārpusstundu aktivitāšu un kultūras pasākumu organizēšanā. Projekts tiks īstenots līdz 2019.gada septembrim.

Romu NVO pārstāvji ir iesaistīti Daugavpils pilsētas domes izveidotajā Mazākumtautību koordinēšanas padomē sabiedrības saliedēšanai. Romu biedrību „Me Roma” un „Nēvo Drom D” pārstāvji piedalās padomes sanāksmēs, nepieciešamības gadījumā sniedz savus priekšlikumus, rekomendācijas un nodrošina informāciju par romu kopien.

Valmieras pilsētā

Saskaņā ar Valmieras pilsētas pašvaldības sniegtajiem datiem Valmieras Sociālo lietu pārvaldes redzeslokā 2017.gadā bija 10 romu ģimenes, astoņas no tām ģimenes ar bērniem, ar kurām pārvaldes struktūrvienība „Ģimenes atbalsta nodaļa” veica sociālo darbu. Visi pašvaldībā deklarētie romu tautības bērni vecumā no 5 līdz 18 gadu vecumam apmeklē kādu no izglītības iestādēm. Kopš 2017.gada oktobra pašvaldībā sadarbojas ar romu mediatore Vija Korenovska, kura aktīvi iesaistās romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošanā, veicina romu tautības iedzīvotāju integrāciju un komunikāciju ar valsts un pašvaldības iestādēm.⁴⁹

Kaut arī 2017.gadā Valmieras pašvaldība nav organizējusi īpašus tikai uz romu tautības iedzīvotājiem vērstus pasākumus izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes vai mājokļa jomās, KM īstenotā projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” ietvaros notika praktiskā darbnīca „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī”, kurā tika apspriesti jautājumi par romu piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem, pabalstiem un atbalsta programmām, kā arī pašvaldību speciālisti un romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji tika informēti par pieejamajām ESF atbalsta programmām.

⁴⁹ Romu mediatore darbojas KM īstenotā projekta „Latvijas romu platforma II: dialogs, līdzdalība un savstarpēja mācīšanās” ietvaros.

2017.gadā biedrība „Life and Light Latvia” īstenoja projektu „Par stiprām un prasmīgām ģimenēm”, kura mērķis bija atbalstīt romu kultūras reprezentāciju sabiedriskajā dzīvē, kā arī veicinātu kristīgās vērtības romu ģimenēs.⁵⁰

Ventspils pilsētā

Nemot vērā nepietiekamo audzēkņu skaitu 2017.gada 28.augustā Ventspils pilsētas dome nolēma slēgt Ventspils vakara vidusskolu un romu tautības audzēkņi, kuri mācījās šajā skolā, 2017./2018.m.g. tika uzņemti citās Ventspils pilsētas vispārīgizglītojošajās skolās. Šādi ir panākta labāka romu bērnu iekļaušana latviešu skolās un latviskā kultūrvidē. Lielākā daļa romu bērnu pārgāja mācīties Ventspils Pārventas pamatskolā, kur 2017./2018.m.g. mācās 70 romu skolēni. Savukārt 6.Ventspils 1.pamatskola mācās 21 romu bērns, Ventspils 2.pamatskolā – 20 bērni, Ventspils 6.vidusskolā – 10 romu skolēni, Užavas pamatskolā 9 bērni, bet Ventspils 3.vidusskolā 1 romu bērns.

Romu mediatore, kas uzsāka darbu 2017.gada oktobrī projekta „Latvijas romu platforma II: dialogs, līdzdalība un savstarpēja mācīšanās” ietvaros, palīdz apzināt vai romu bērni regulāri apmeklē skolu, kā arī veicina romu ģimeņu izpratni par izglītības nepieciešamību. Romu mediatore sniedz atbalstu romu ģimenēm arī citos sociālajos jautājumos, strādājot ciešā sadarbībā ar pašvaldības iestādēm. Nepieciešamības gadījumā romu bērniem ar mācīšanās grūtībām ir nodrošināta speciālā apmācības programma, kā arī fakultatīvu nodarbību nodrošināšana. Pēc situācijas analīzes, ko veica sadarbībā ar romu mediatoru, konstatēts, ka romu skolēnu kavētāju skaits ir aptuveni 20-25 romu bērni, neskaitot no valsts izbraukušos, bet 30 romu audzēkņi no 10 līdz 18 gadiem mācās no 1. līdz 8.klasei.

Turklāt sadarbībā ar romu mediatoru ir sniegta palīdzība četrām romu ģimenēm par dzīvokļu un komunālo parādu restrukturizāciju, kā arī ir nodrošināta savlaicīga palīdzība dokumentu sakārtošanā un iesniegšanā maznodrošinātai ģimenei ar 3 nepilngadīgiem bērniem, stājoties dzīvokļu rindā. Ventspils pilsētas dome, izvērtējot lietderību un pievienoto vērtību, plāno turpināt sadarbību ar romu mediatoru arī pēc projekta „Latvijas romu platforma II: dialogs, līdzdalība un savstarpēja mācīšanās” beigām.

2017.gadā KM īstenotā projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” ietvaros notika praktiskā darbnīca „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī”, kurā tika apspriesti jautājumi par romu piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem, pabalstiem un atbalsta programmām, kā arī pašvaldību speciālisti un romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji tika informēti par pieejamajām ESF atbalsta programmām. Kā arī Pārventas bibliotēkā ir organizēta izglītojoša lekcija par romu kultūru, vēsturi, t.sk. par romu genocīdu Otrā pasaules karā Latvijā, kā arī izstāde „Romu holokausts Latvijā (1941 – 1945)”.

Ventspils pašvaldība rīkoja Pārventas bibliotēkā monogrāfijas „Īsta čigānu mūzika: autentiskums un etniskums Latvijas čigānu (romu) mūzikā” prezentāciju un tikšanās ar autori Dr. art. Ievu Tihovsku. Pasākumu apmeklēja ap 40 apmeklētāji.

Limbažu novadā

Limbažu novada pašvaldība atbalsta romu skolotāju palīga darbu Lādezera pamatskolā.⁵¹ Romu skolotāja palīgs veic starpnieka, konsultanta lomu starp pašvaldības iestādēm, skolu un ģimeni, tādējādi veicinot informācijas un pieredzes apmaiņu. Piemēram, sniedz palīdzību romu ģimenēm viņu komunikācijā ar veselības aprūpes institūcijām, izglītības iestādēm, NVA filiāli un sociālo dienestu.

Īpaša uzmanība ir pievērsta darbam ar romu bērniem un jauniešiem. Viņi ir iesaistīti dažādā veida konkursos, interešu izglītības aktivitātēs un projektos, kā arī saņem atbalstu savu

⁵⁰ Vairāk informācijas par projektu var atrast šī ziņojuma 3.sadaļā „Atbalsts romu integrācijas aktivitātēm, t.sk. romu NVO iniciatīvām”.

⁵¹ 2017.gadā romu skolotāju palīga darbības atbalstam Lādezera pamatskolā no Limbažu novada domes tika atvēlēti 8 910 euro.

talantu un radošuma attīstībai. Pateicoties minētajiem pasākumiem lielākā daļa skolas vecuma romu bērni tiek iesaistīti obligātā mācību satura apguvē, bet jaunie vecāki apzinās arī pirmsskolas nozīmi sava bērna izglītošanā.

2017.gada 21.-22.novembrim Limbažu novadā notika reģionālo ekspertu romu jautājumos labās prakses apmaiņas vizīte un ekspertu tikšanās.⁵² Pasākumu organizēja KM sadarbībā ar Lādezers pamatskolu un Limbažu novada pašvaldību projekta „Latvijas romu platforma II: dialogs, līdzdalība un savstarpēja mācīšanās”. Pasākuma laikā speciālisti no 11 Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām, kā arī pārstāvji no KM un romu ārējais eksperts iepazinās ar romu integrācijas praksi vietējā līmenī, apmeklējot Lādezers pamatskolu, Limbažu bērnu un jauniešu centru, Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolu. Eksperti tikās ar vietējiem romu jauniešiem, parunājot viņu situāciju izglītības jomā, sociālo stāvokli ģimenēs un nākotnes ieceres turpmākai izaugsmei. Savukārt, ekspertu tikšanās, kas notika Limbažu novada pašvaldībā, piedalījās Limbažu novada domes priekšsēdētājs Didzis Zemmers, kā arī speciālisti no Limbažu novada Sociālā dienesta, Bērnu un jauniešu centra, Limbažu novada sociālā darba nodaļas, Lādezers pamatskolas, Limbažu jauniešu un pieaugušo vakara (maiņu) vidusskolas, NVA, kā arī vietējie romu aktīvisti. Dalībnieki apmainījās pieredzē romu izglītības un nodarbinātības veicināšanas jomā, izvērtēja vietējas romu integrācijas prakses un atbalsta aktivitātes efektīvākai romu sociālajai iekļaušanai un līdzdalības veicināšanai. Īpaši tika apspriestas romu integrācijas iespējas un atbalsta aktivitāšu prakses pašvaldībās ar nelielo romu iedzīvotāju skaitu.

Talsu novadā

Talsu novada pašvaldība informēja, ka pēdējā gadā situācija romu izglītības jomā ir uzlabojusies - ir tikai atsevišķi gadījumi, kad romu tautības izglītojamais neattaisnoti kavē mācības, vai nepiedalās izglītības iestādes pasākumos. Atsevišķs finansējums romu integrācijai nav paredzēts. Sadarbībā ar NVA, Talsu novada sociālais dienests īstenoja ESF ietvaros atbalstītu motivācijas programmu un nodrošināja sociālā mentora pakalpojumus ilgstošajiem bezdarbniekiem ar mērķi motivēt pilnveidot darba prasmes. Dalību programmā līdz šim uzsākuši 8 romi. Papildus ir izveidotas speciālās izglītojošās lasītprasmes un rakstītprasmes apmācību grupas pilngadīgajiem romu tautības cilvēkiem. Minētās apmācības notiek saskaņā ar personu individuālajiem sociālās rehabilitācijas plāniem. 2017.gadā apmācībās ir iesaistījušies 5 romi.

Talsu novada Sabiles pilsētas un Abavas pagasta pārvalde atbalstīja telpu un tehnisko nodrošinājumu Latvijas romu kultūras festivāla “Urdenoro” laikā.

11.attēls. „Viesošanās romu taborā” Vilpulkā

Foto: Uldis Rusmanis

⁵² Vairāk informācijas KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/jaunumu-arhivs/romu-integracijas-regionalo-ekspertu-sanaksme-limbazu-novada-1400> (Skatīts 14.03.2018.)

2017.gadā Rūjienas novada Vilpulkas pagasta svētku pasākuma „Iegriez laika ratus” ietvaros notika kultūras aktivitāte „Viesošānās romu taborā”, kurā pasākuma dalībniekiem ir nodrošināta iespēja iepazīties un izbaudīt Latvijas romu tradīcijas, mūziku un nacionālo virtuvi.

V Par romu integrācijas atbalsta pasākumiem ES struktūrfondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) ietvaros⁵³.

KM ir iesaistīta darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) īstenošanā, kā arī koordinē informācijas nodrošināšanu par tās gaitu romu kopienas pārstāvjiem. Romu padomes sanāksmēs par romu sociālo iekļaušanu atbildīgo ministriju pārstāvji pēc pieprasījuma sniedz informāciju par darbības programmām, iespējamām atbalsta prioritātēm, mērķiem, uzdevumiem, kas ir vērsti uz sociālām riskam pakļautajām grupām, t.sk. romiem, un par romu NVO līdzdalības iespējām.

Turklāt KM īsteno tā projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” praktisko darbnīcu cikla „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī” ietvaros pašvaldību speciālisti un romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ir informēti par pieejamajām ESF atbalsta programmām, ar mērķi aicināt pašvaldības aktīvāk iesaistīt romu tautības pārstāvjus minēto programmu un aktivitātēs.⁵⁴ 2017.gadā šādas praktiskās darbnīcas notika Valmierā, Jelgavā, Daugavpilī un Ventspilī. Informācija par romu kā sociālajam riskam pakļautas grupas iespējām vairāku ESF atbalsta pasākumu izmantošanā ir detalizēti sniegta noslēguma ziņojumā par praktiskajām darbnīcām.⁵⁵ Ziņojumā ir arī sniegti konkrēti piemēri kā tieši romu tautības pārstāvji var izmantot minētās iespējas.

Piemēram, informācija par ESF specifiskais atbalsta mērķa 8.3.4. „Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” projektu „PuMPuRS”, ko īsteno IKVD.⁵⁶ Atbalsta aktivitāšu pamatā ir individuāls atbalsta pasākumu kopums nabadzības riskam pakļautiem priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas (turpmāk – PMP) riska izglītojamiem, kā arī atbalsts NVO, kas strādā ar PMP riska grupas jauniešiem, un atbalsts pašvaldību PMP mazināšanas rīcības plānu sagatavošanai, izvērtēšanai un īstenošanai. Aktivitātes ir īstētas, lai nodrošinātu individuālu atbalstu PMP riska grupas izglītojamiem, starp kuriem, saskaņā ar pētījuma „Romi Latvijā” rezultātiem, ir liels romu īpatsvars, kā arī, lai izveidotu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmu. Izglītojamajiem, sākot no 5. klases, iespējams kompensēt: sabiedriskā transporta pakalpojuma izdevumus; nodrošināt naktsmītni dienesta viesnīcā vai internātā; nodrošināt ēdināšanu; nodrošināt individuālos mācību līdzekļus; nodrošināt apģērbu, apavus un higiēnas preces (tikai trūcīgiem jauniešiem). Izglītojamo atbalstam piesaista nepieciešamos speciālistus – pedagogus, psihologus, sociālos pedagogus, logopēdus u.c. Visas projekta darbības atbilst romu pārstāvju identificētajām vajadzībām, un šobrīd tas, vai atbalsts projektā viņiem tiks sniegts, atkarīgs no pašvaldību vadību lēmuma par dalību atbalsta aktivitātēs. Projekta mērķa grupa ir vispārējās izglītības iestāžu 5.–12. klašu skolēni un profesionālās izglītības iestāžu 1.–4. kursu audzēkņi, pastarpināti – skolu pedagoģiskais un atbalsta personāls. Atbalsts tiks sniegts vairākos virzienos, ietverot gan individuālu materiālo un konsultatīvo atbalstu PMP riska grupai, gan

⁵³ Darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība” 2014.-2020. gada plānošanas periodam (Finanšu ministrija, 2014.) ir atbalstīta ar MK 2014.gada 17.februāra rīkojumu Nr.71 (prot. Nr.8 42.§). Dokuments ir pieejams Valsts Kancelejas mājas lapā <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4660>. Nacionālajā līmenī programma definē prioritāros ES struktūrfondu un investīciju fondu atbalsta virzienus.

⁵⁴ Vairāk informācijas KM mājas lapā <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/jaunumi/praktiskaja-darbnica-stasta-par-iespejam-latvijas-romiem-piedalities-eiropas-sociala-fonda-aktivitates-267> (Skatīts 15.03.2018.)

⁵⁵ Ziņojums ir pieejams KM mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Platforma/Nosleguma_zinojums3105.pdf (Skatīts 01.03.2018.)

⁵⁶ Vairāk informācijas <http://www.pumpurs.lv/par-mums/> (Skatīts 15.03.2017.)

riska grupas identificēšanas un uzskaites pilnveidi, atbalstošas mācību vides izveidošanu un atbalstu jauniešu iniciatīvu projektiem.

Ziņojumā ir pieejama informācija par JSPA īstenoto projektu „PROTI un DARI”,⁵⁷ kura pamata mērķa grupa ir jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nemācās, nestrādā, neapņēmuši arodu un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki (NEET jaunieši). Romu tautības jaunieši atbilst projekta mērķa grupai, ir uzskatāmi par projektā iesaistāmo jauniešu kategoriju. Bieži šie jaunieši ir ar veselības problēmām no trūcīgām ģimenēm ar zemu izglītības līmeni, jaunieši ar atkarību problēmām, kas Latvijas apstākļos ir tipiski romu jaunieša raksturojumam. Pašvaldības kopā ar saviem stratēģiskajiem partneriem kopīgi apzina un motivē mērķa grupas jauniešus, sadarbojas mērķa grupas jauniešu atbalsta pasākumu īstenošanā, sadala lomas, atbildību un funkcijas, kā arī plāno veicamās darbības un tām atbilstošas izmaksas. Projekta atbalsta pasākumi NEET jauniešiem ir:

- jauniešu profilēšana, apzinot jaunieša prasmes, intereses un iegūto izglītību, kā arī nosakot attīstības virzienus.
- sadarbībā ar katru jauniešu, balstoties uz profilēšanas rezultātiem, nodrošināta individuālā pasākumu programmas izstrāde.
- Jaunieša individuālā pasākumu programma var turpināties maksimāli 9 mēnešus, nodrošinot tajā paredzētos pasākumus, kas var ietvert tādas aktivitātes kā, piemēram, regulārs individuāls mentora atbalsts; formālās un ikdienas mācīšanās, speciālistu (psihologs, karjeras konsultants u.c.) konsultācijas; dalība pasākumos (nometnes, semināri, sporta aktivitātes, kultūras pasākumi) un brīvprātīgā darba aktivitātēs; iesaiste NVO un jauniešu centru aktivitātēs, profesijas specifikas iepazīšana; iesaiste vietējās sabiedriskajās aktivitātēs.
- vienošanās noslēgšana ar mērķa grupas jauniešu par dalību individuālās pasākumu programmas īstenošanā projekta ietvaros.

Ziņojumā ir iekļauta informācija par NVA īstenotajiem specifiskais atbalsta mērķa 7.4.1. „Atbalsts ilgstošajiem bezdarbniekiem” pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt ilgstošo bezdarbnieku iekļaušanos sabiedrībā un iekārtošanos piemērotā pastāvīgā darbā vai piemērotā izglītībā/apmācībā, mazinot sociālās atstumtības riskus. Pasākumu īstenošanas laikā mērķa grupas bezdarbnieku atbalstam tiek nodrošinātas:

- motivācijas programma darba meklēšanai, kas ietver motivēšanas pasākumus, atbalstu un konsultācijas individuālo sociālo problēmu risināšanai un sociālā mentora pakalpojumus, palīdzot bezdarbniekam pēc motivācijas programmas pabeigšanas iekārtoties pastāvīgā darbā un nodrošinot psiholoģisko atbalstu
- individuālas speciālistu konsultācijas un grupu konsultācijas, kas veicina pašapziņas paaugstināšanos un motivāciju atgriezties darbā;
- veselības pārbaudes (ārsta speciālistu konsultācija un apskate, laboratoriskie un funkcionālie izmeklējumi) bezdarbniekiem, kuru atteikums no piemērota darba piedāvājuma vai dalības bezdarbnieka individuālajā darba meklēšanas plānā paredzētajos aktīvajos nodarbinātības pasākumos nav pamatots ar ārsta atzinumu vai invaliditāti;
- profesionālās piemērotības noteikšana ilgstošajiem bezdarbniekiem ar invaliditāti vai prognozējamo invaliditāti, ilgstošajiem bezdarbniekiem ar garīga rakstura traucējumiem vai ilgstošajiem bezdarbniekiem, kuri veselības pārbaudes pasākuma ietvaros saņēmuši rekomendāciju veikt profesionālās piemērotības noteikšanu;
- atbalsta pasākumi, kas ietver Minesotas programmu, emocionālā stresa terapiju un narkologa atzinuma saņemšanu bezdarbniekiem ar atkarības problēmām.

⁵⁷ Vairāk informācijas par projektu skatīt JSPA mājas lapā <http://jaunatne.gov.lv/lv/jauniesu-garantija/par-projektu-proti-un-dari> (Skatīts 13.03.2017.)

2017.gadā SIF uzsāka projektu „Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)”, kas paredz nodrošināt mērķa grupām, t.sk. romiem, motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumus, pasākumus darba devējiem iekļaujošas darba vides veicināšanai un dažādības vadībai, kā arī sabiedrības izpratnes paaugstināšanas pasākumus par sociālās iekļaušanas veicināšanas un diskriminācijas novēršanas jautājumiem.⁵⁸ Projekta ietvaros nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences” veicis pētījumu „Motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumu potenciālās mērķa grupas profilēšanas un vajadzību izpēte”, kurā romi ir skatīti kā īpaša sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļauta apakšgrupa, kas, salīdzinot ar citām etniskajām grupām Latvijā, atrodas būtiski nelabvēlīgākā situācijā.⁵⁹ Pētījuma ietvaros ir apzinātas mērķa grupas vajadzības un noteiks nepieciešamais mērķtiecīgākais atbalsts, lai sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļautās personas varētu veiksmīgāk iekļauties sociālajā dzīvē, aizstāvēt savas tiesības, iesaistīties izglītības vai kvalifikācijas ieguvē, uzsākt darba meklējumus un iesaistīties nodarbinātībā. Papildus pētījuma ietvaros ir izstrādātas rekomendācijas turpmāk īstenojamiem motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumiem vismazāk aizsargātajām mērķa grupām.

Pētījumā ir konstatēts, ka galvenā vajadzība romu pašu uztverē ir vajadzība pēc darba. Arī ir svarīgi nodrošināt īpašu atbalstu romiem, kas neprot lasīt un rakstīt, piemēram, ir nepieciešams sociālā darbinieka atbalsts, kas var sniegt palīdzību personai, lai atrisinātu esošās problēmas. Tāpat ir vajadzība pēc pašapziņas celšanas, pēc informācijas par savām tiesībām un iespējām, kā arī nepieciešami izglītošanas pasākumi un latviešu valodas zināšanas.

Pētījumā ir ieteikti šādi pasākumi romu motivācijas paaugstināšanai un labākai iekļaušanai sociālajā dzīvē:

- atbalsts romu bezdarbniekiem darba meklēšanā, piemēram, papildinot NVA pakalpojumu klāstu ar īpašu atbalsta veidu – mentoru, kas palīdz romu darba ņēmējam sagatavoties darba intervijām, lai mazinātu negatīvo stereotipu par romiem ietekmi;
- atbalsts saistībā ar informācijas iegūšanu un dažādu pakalpojumu saņemšanu, īpaši tiem romiem, kas paši neprot lasīt un rakstīt;
- atbalsts savu tiesību aizstāvēšanā;
- pašapziņas celšanas pasākumi, lai mazinātu negatīvos stereotipus (psihologa, sociālā darbinieka individuālas konsultācijas);
- izglītības pasākumi, t.sk. latviešu valodas apguves aktivitātes.

Uz romu mērķa grupu arī ir attiecināmi tādi specifiskie atbalsta mērķi, kuros romi nav konkrēti minēti, piemēram, 8.3.2. specifiskā atbalsta mērķī „Palielināt atbalstu vispārējās izglītības iestādēm izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”, 7.1.1.specifiskā atbalsta mērķī „Paaugstināt bezdarbnieku kvalifikāciju un prasmes atbilstoši darba tirgus pieprasījumam”, 9.2.4.specifiskā atbalsta mērķī „Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem”.⁶⁰

⁵⁸ Pasākums tiks īstenots saskaņā ar Ministru kabineta 2016.gada 9.februāra noteikumiem Nr.102 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” 9.1.4.4. pasākuma “Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)” īstenošanas noteikumi”. (Skatīts 15.03.2017.)

http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10050&Itemid=256&lang=lv

⁵⁹ Baltijas Sociālo zinātņu institūts (2017.) Motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumu potenciālās mērķa grupas profilēšana un vajadzību izpēte, Rīgā, - 152.lpp.

http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/petij_sif_motivac_paaugst_un_atbalst_pakalpoj_potencial%2Bmerka%2Bgrup_profiles_un_vaj_izpete.pdf (Skatīts 15.03.2017.)

⁶⁰ Piemēram, 2017.gadā tika īstenoti 9.2.4.1. pasākuma „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” un 9.2.4.2. pasākuma „Pasākumi vietējās sabiedrības veselības veicināšanai un slimību profilaksei” projekti.

VI Pasākumi cilvēktiesību un starpkultūru dialoga jomā.

2017.gada izpētes ziņojumā par pašreizējo sabiedrības izpratnes un informētības līmeni un efektīvākajiem informācijas sniegšanas mehānismiem, konstatēts, ka 31% Latvijas iedzīvotāju, ja viņi varētu to izvēlēties, tad negribētu, lai romi tiktu pieņemti darbā vienā kolektīvā.⁶¹ Bet 35% iedzīvotāju nedomā, ka par viņu tuvu draugu varētu kļūt romu tautības pārstāvis; tāpat 35% iedzīvotājiem būtu iebildumi, ja viņu kaimiņos dzīvotu romi.⁶² Kas attiecas uz Latvijas iedzīvotāju izpratni par diskriminācijas riskam pakļautajām sociālajām grupām, tad 20% iedzīvotāju zina, ar kādiem neiecietīgas attieksmes, diskriminācijas gadījumiem ikdienā vai darbā saskaras romi.

Lai paaugstinātu sabiedrības izpratni par Latvijas romu kultūru, vēsturi un sociālajiem jautājumiem, kā arī par aizspriedumu un stereotipu negatīvo ietekmi uz romu stāvokli, kopš 2015.gada KM atbalsta informatīvus pasākumus EP kampaņas „Pietiek! Pārkāp aizspriedumiem, iepazīsti romus!” ietvaros. 2017.gadā 16.novembrī Starptautiskās iecietības dienas ietvaros Rīgā ES mājā tika organizēts sabiedrības izpratnes veicināšanas pasākums „Mellenes un romances”, ko rīkoja Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls sadarbībā ar KM un biedrību „Romu Kultūras Centrs”. Kopumā pasākumā piedalījās 64 dalībnieki, t.sk. romu tautības aktivisti, valsts pārvaldes un pašvaldību iestāžu pārstāvji, NVO pārstāvji un citi interesenti. Pasākuma dalībnieki uzzināja vairāk par Latvijas romu kultūru un vēsturi, piemēram, noskatoties režisores Astras Zoldneres īsfilmu „Melleņu gari” un kopā ar filmas producentu Kasparu Braži apspriežot Kurzemes romu melleņu lasīšanas tradīciju un savu komunikācijas pieredzi darbā ar romiem. Pasākumā varēja nogaršot Latvijas romu tradicionālās virtuves ēdienus, kā arī romu tradicionālās mūzikas ansambļa „Ame Roma” pavadījumā piedalīties sadziedāšanas meistarklasē.

12.attēls. Pasākums „Mellenes un romances” Rīgā

Foto: Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls

Turklāt notika diskusijas par romu kultūras attīstību un kultūras mantojuma saglabāšanu, kura rezultātā kopīgi ir izstrādāti priekšlikumi un iniciatīvas, lai veicinātu Latvijas romu kultūras mantojuma saglabāšanu.⁶³

2017.gada maijā Rīgas Geto un Latvijas Holokausta Muzejā notika izstādē „Miranda - romu Holokausts”, ko izveidoja Somijas romu rakstnieks un gleznotājs Veiho Balcars. Izstāde

⁶¹ Sabiedrības integrācijas fonds (2017.) Izpētes ziņojums par pašreizējo sabiedrības izpratnes un informētības līmeni un efektīvākajiem informācijas sniegšanas mehānismiem, - 89.lp.;

⁶² Izpētes ziņojums par pašreizējo sabiedrības izpratnes un informētības līmeni un efektīvākajiem informācijas sniegšanas mehānismiem., 179.lp. Sabiedriskās domas aptauja „Izpratne par toleranci, diskrimināciju sabiedrībā”. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs „SKDS”, 2017., - 88. lp.

⁶³ Ar priekšlikumiem un iniciatīvām var iepazīties KM mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Dosta/Mellenes-Romances_priekslukumi.pdf (Skatīts 15.03.2017.)

ir daļa no starptautiskā projekta „Ar Mirandas Acīm”, kas ir veltīts starpkultūru dialoga veicināšanai un sabiedrības izglītošanai par romu genocīdu.

VII Dalība starptautisko organizāciju aktivitātēs un starptautiskā sadarbība.

2017.gada novembrī Latvijas eksperti no KM un JSPA piedalījās Eiropas platformas pasākumā romu iekļaušanai Briselē, ko rīkoja EK. Platformas darba grupā par romu izglītības veicināšanas jautājumu dalībnieki ir secinājuši, ka būtu svarīgi turpināt:

- attīstīt romu mediatoru un skolotāju palīgu praksi izglītības iestādēs, leģislatīvi nostiprinot šo praksi;
- nodrošināt atbalsta pasākumus romu bērniem un jauniešiem no sociāli un ekonomiski nelabvēlīgajām ģimenēm, piemēram, nodrošināt bezmaksas transportu no mājā līdz skolai un atpakaļ, kā arī nepieciešamos mācības līdzekļus;
- vairāk strādāt ar romu bērnu vecākiem, lai veicinātu to izpratni par izglītības nepieciešamību. Īpaši būtu jāpievērš uzmanība romu meitenēm un jaunām mātēm;

Latvijas pārstāvji piedalījās Lietuvas Republikas un EP (CAHROM sekretariāta) organizētajā ekspertu tematiskajā vizītē par romu mediacijas jautājumiem, kas notika 2017.gada no 24. līdz 26.aprīlim Viļņā. Vizītē piedalījās arī eksperti no Norvēģijas, Moldovas, Maķedonijas. Latvijas romu mediatorus pārstāvēja Dana Didžus, kas strādā par romu skolotāju palīgu Jelgavas pilsētas 4.pamatskolā. Viņa prezentēja Jelgavas labo praksi romu mediacijas jomā, iezīmēja Latvijas romu izglītības problemātiku un veiksmīgos risinājumus. D.Kretalovs dalījās pieredzē par Latvijas sadarbības praksēm ar pašvaldībām reģionālajā līmenī.

Turklāt seši pārstāvji no Latvijas piedalījās EP Jauniešu departamenta organizētajā pasākumā „Reģionālais apmācības kurss par romu jauniešu līdzdalību un antičigānisma izkaušanu”, kas notika Viļņā (Lietuvā) 2017.gada no 6.novembra līdz 9.novembrim. D.Kretalovs iepazīstināja apmācības dalībniekus ar Latvijas romu integrācijas politikas galvenajiem virzieniem un mērķiem, informēja par īstenotajiem un plānotajiem pasākumiem, kas ir vērsti uz romu jauniešu līdzdalības veicināšanu.

KM pārstāvis regulāri piedalījās EK rīkotajos Nacionālo romu kontaktpunktu un EP Augsta līmeņa ekspertu komitejas romu jautājumos sanāsmēs. Piemēram, EK Nacionālo romu kontaktpunktu (*The National Roma Contact Points*) sanāsmēs Briselē (22.-24.03. un 16.-17.10.) galvenokārt tika apspriesti jautājumi saistībā ar romu integrācijas politikas progresa monitoringa nodrošināšanu, īstenotas nacionālās romu platformas sasniegtajiem rezultātiem, pieredzi un izaicinājumiem, un citiem jautājumiem. Latvijas eksperts (D.Kretalovs) sanāsmē prezentēja projekta „Latvijas romu platforma I” sasniegtos rezultātus, īstenošanas un koordinācijas labo praksi.

Savukārt, Augsta līmeņa ekspertu komitejas romu jautājumos (*Ad hoc Committee of Experts for Roma Issues - CAHROM*) sanāsmēs (31.05.-03.06. Prāgā, 24.-27.10. Strasbūrā) tika apspriesti aktuālie jautājumi par romu integrācijas politikas attīstību EP un EP dalībvalstu līmenī, īpaši pievēršot uzmanību romu genocīda komemorācijas pasākumiem, romu jauniešu iekļaušanas un līdzdalības veicināšanas praksēm, antičigānisma problemātikai, kā arī jautājumiem par Eiropas romu mākslas un kultūras institūta izveidi un nacionālo romu integrācijas politiku īstenošanas labās prakses piemēriem. Latvijas eksperts ir informējis CAHROM komitēju, ka tematikas vizīte par romu integrācijas politikas koordinācijas praksēm valstīs ar nelielu romu iedzīvotāju skaitu ir plānota Rīgā 2018.gadā rudenī.

Ziņojumu sagatavoja:
D.Kretalovs, 67330312
Deniss.Kretalovs@km.gov.lv